

Η Καλημέρα εκδίδεται με την οικονομική υποστήριξη Υπουργείου Πολιτισμού της Τσεχίας.
Tento časopis je vydaný za finanční podpory Ministerstva Kultury ČR.

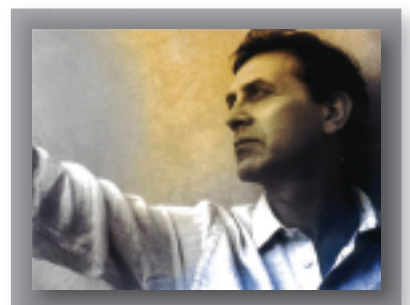
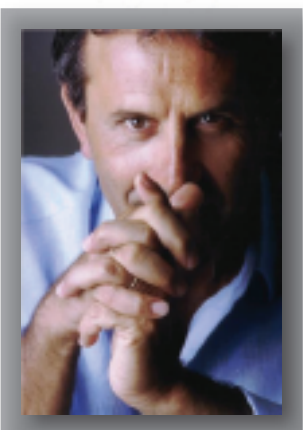
ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΈΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΡΑΓΑΣ

ΙΟΥΝΙΟΣ 2008

ΤΕΥΧΟΣ 40

george dalaras

Καλημέρα

Editorial

Ευχαριστούμε Τσεχοσλοβακία! Ευχαριστούμε Τσεχία!

Φέτος συμπληρώνονται 60 χρόνια από τον ερχομό των παιδιών του ελληνικού εμφυλίου πολέμου στην Τσεχοσλοβακία/Τσεχία και στις άλλες πρώην Λαϊκές Δημοκρατίες (1948-2008)."

Στην Τσεχοσλοβακία οι πρώτες αποστολές παιδιών φτάνουν τον Απρίλη του 1948 και συνεχίζονται μέχρι τα τέλη του 1949. Η καταγωγή των παιδιών είναι κυρίως από τη Βόρεια Ελλάδα (Ήπειρο, Μακεδονία και Θράκη). Η απόφαση για την απομάκρυνση των παιδιών από τις εμπόλεμες περιοχές πάρθηκε στις 3 Μαρτίου 1948 στο Διεθνές Συνέδριο της Δημοκρατικής Νεολαίας όπου αποφασίζεται να φιλοξενηθούν τα παιδιά αυτά στις σοσιαλιστικές χώρες για να σωθούν από την πείνα, τους βομβαρδισμούς και την τρομοκρατία. Για να σωθούν από τον πόλεμο και το «παιδομάζωμα της βασίλισσας Φρειδερίκης», το οποίο είχε ήδη αρχίσει από τον Ιούνιο του 1947.

Στην Τσεχοσλοβακία, μόλις δύο μήνες μετά τις εκλογές (25 Φεβρουαρίου 1948) τις οποίες κερδίζουν οι αριστερές δυνάμεις, τα παιδιά καταφτάνουν με τραίνα (και πλοία το 1949) από τη Γιουγκοσλαβία και Αλβανία. Σύμφωνα με στοιχεία των αρμοδίων υπηρεσιών, στην Τσεχοσλοβακία φι-

λοξενούνται 4.148 παιδιά. Τη φροντίδα των παιδιών του ελληνικού εμφυλίου πολέμου αναλαμβάνει το τσεχοσλοβάκινο κράτος (Ερυθρός Σταυρός, οργανώσεις της Νεολαίας, συνδικάτα και το Κομμουνιστικό Κόμμα Τσεχοσλοβακίας) και η Επιτροπή Βοήθειας στο Παιδί (ΕΒΟΠ) από την πλευρά του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας.

Ο πιο βασικός και κύριος στόχος εκτός από την αποκατάσταση της υγείας των παιδιών, είναι τα παιδιά να διατηρήσουν την ελληνική τους ταυτότητα, να μην ξεχάσουν τη μητρική τους γλώσσα, να παραμείνουν Έλληνες. Ήταν ένα δύσκολο έργο, το οποίο όμως εκπληρώθηκε με τη φροντίδα και προστασία του ΚΚΕ και του τσεχοσλοβάκιου λαού. Τα παιδιά μέινανε Έλληνες και όταν με την πώση της στρατιωτικής χούντας στην Ελλάδα (1967-1974), και μετά από 30 χρόνια αναγκαστικής πολιτικής προσφυγιάς, τους επιτρέπουν να επιστρέψουν στην Πατρίδα της, πάνω από 10.000 Έλληνες πολιτικοί πρόσφυγες επαναπατρίζονται. Έτσι εκπληρώνεται ο κύριος στόχος – τα παιδιά να μη χάσουν την ελληνική τους ταυτότητα.

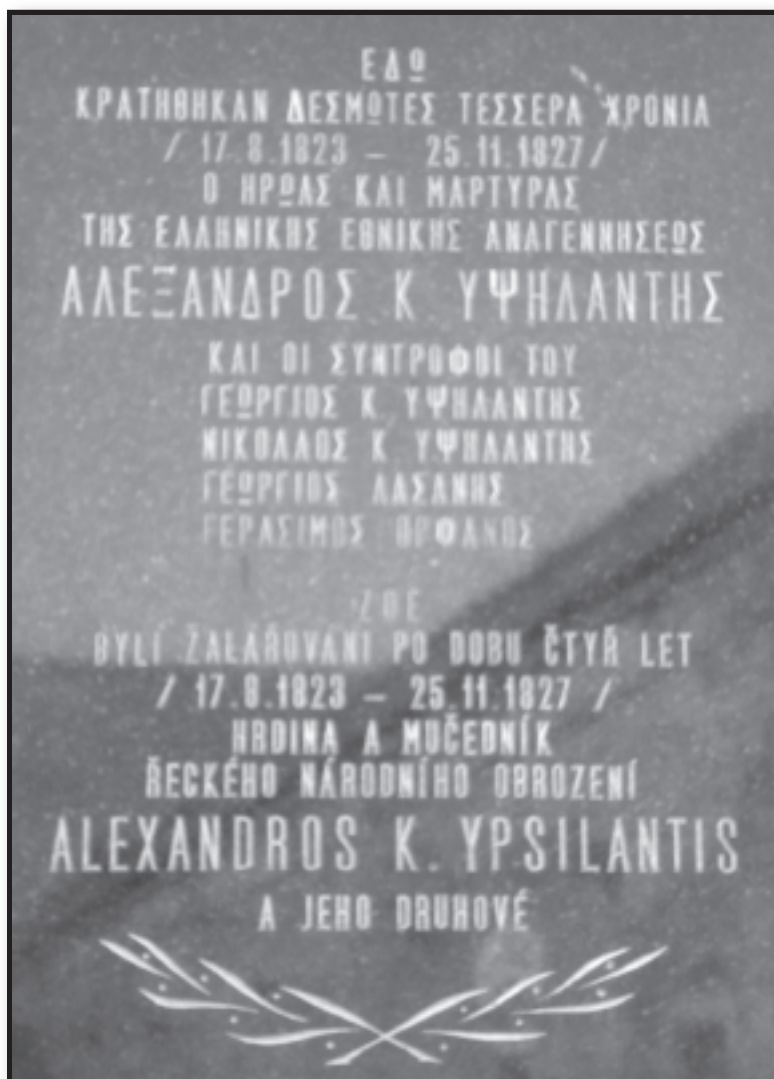
Σήμερα, οι πρώην πολιτικοί πρόσφυγες και τα παιδιά τους ευγνωμονούν τη δεύτερη πατρίδα τους, την Τσεχοσλοβακία/Τσεχία για τη φιλοξενία που τους πρόσφερε και συνεχίζει να τους προσφέρει. Είναι ευγνώμονες διότι τους δόθηκε η ευκαιρία να ζήσουν ανθρώπινα, να σπουδάσουν, να πάρουν μια τέχνη στα χέρια τους και να επιστρέψουν στην πατρίδα τους για να συμβάλουν στην ανοικοδόμησή της με τις γνώσεις που αποκτήσανε έξω από τα σύνορά της. Στην Τσεχοσλοβακία (στοιχεία 1978) από το σύνολο των 8.400 εργαζομένων πολιτικών προσφύγων από την Ελλάδα, οι απόφοιτοι Ανωτέρων και Ανωτάτων Σχολών ήταν 670, διπλωματούχοι Τεχνικών Σχολών – 290, διπλωματούχοι Επαγγελματικών Σχολών – 3.560 και ειδικευμένοι εργάτες – 3.720. Τα νούμερα είναι σπουδαία διότι το μέλλον αυτών των παιδιών θα ήταν πολύ πιο διαφορετικό εάν μένανε στην Ελλάδα έχοντας υπόψη ότι τα περισσότερα προέρχονταν από χωριά ξεχασμένα από το ελληνικό κράτος ακόμα από τα χρόνια της τουρκοκρατίας.

Σήμερα στην Τσεχία ζουν περίπου 3. 200 Έλληνες οργανωμένοι σε 14 Ελληνικές Κοινότητες κάτω από την ομπρέλα της Ομοσπονδίας Ελληνικών Κοινοτήτων. (Η Ελληνική Κοινότητα της Πράγας είναι η μόνη ελληνική κοινότητα με δικό της καταστατικό και είναι αυτόνομη). Το τσεχικό κράτος έχει αναγνωρίσει τους Έλληνες ως μία από τις 12 εθνικές μειονότητες που διαμένουν στην Τσεχία με δικαιώματα να ομιλούν τη μητρική τους γλώσσα, να ιδρύουν οργανώσεις, ιδρύματα, συλλόγους με ελληνικό περιεχόμενο, να επιδοτούνται από το τσεχικό κράτος για τις δραστηριότητες τους, να τηρούν τα ήθη και έθιμά τους, ακόμα και να ιδρύουν δικά τους σχολεία και ανώτερες σχολές, όπως και ραδιοφωνία και τηλεόραση στη μη-

τρική τους γλώσσα και να εκδίδουν βιβλία, εφημερίδες και έντυπα, να χρησιμοποιούν ελληνικά ονόματα, ελληνικές ονομασίες χωριών, πλατειών, οδών (όπως είναι η οδός «Υψηλάντη» στην πόλη Μπρνο) και κτηρίων τα οποία είναι συνδεδεμένα με την ιστορία τους και έχουν ελληνικό περιεχόμενο στη μητρική τους γλώσσα. Επίσης, οι μειονότητες προβάλλονται από την τσεχική ραδιοφωνία και τηλεόραση σε ειδικά εβδομαδιαία προγράμματα για τη ζωή των εθνικών μειονοτήτων. Οι Έλληνες στην Τσεχία απολαμβάνουν όλα αυτά τα δικαιώματα που έχουν με την έκδοση βιβλίων για τη ζωή τους, την περιοδική έκδοση του περιοδικού «Καλημέρα», με τηλεοπτικές ταινίες, εορτασμούς εθνικών και παραδοσιακών γιορτών, διοργανώσεις εκθέσεων φωτογραφίας, φεστιβάλ, κ.α. Κι όλα αυτά πραγματοποιούνται με την οικονομική υποστήριξη του Υπουργείου Πολιτισμού και του Υπουργείου Παιδείας της Τσεχίας, όπως και με την οικονομική υποστήριξη των Δημαρχείων και Νομών στην Τσεχία.

Γι' αυτό και οι Έλληνες στην Τσεχία ήταν και είναι ευγνώμονες στον τσεχικό λαό και τσεχικό κράτος, οι οποίοι εκτιμούν και προστατεύουν τα δικαιώματα όλων των εθνικών μειονοτήτων της Τσεχίας συμπεριλαμβάνοντας και τους Έλληνες.

Έτσι, φέτος θα γιορτάσουμε τα 60 χρόνια από τον ερχομό των παιδιών του ελληνικού εμφυλίου πολέμου με ελληνική αξιοπρέπεια στο φεστιβάλ στην Όστραβα, 27 – 28 Ιουνίου, όπου θα μαζευτούμε όλοι οι Έλληνες από την Τσεχία και οι επαναπατρισθέντες Έλληνες που δεν την ξεχάσανε ποτέ.

Οργανωτής:

Ομοσπονδία Ελληνικών Κοινοτήτων στη Δημοκρατία της Τσεχίας

Με την υποστήριξη του Υπουργείου Εξωτερικών της Ελλάδας, του Υπουργείου Πολιτισμού της Τσεχίας, των Νομαρχιών Μοραβίας-Σιλεσίας, Ολομοουτς και Νότιας Μοραβίας, του Δημαρχείου της Πράγας και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης των πόλεων Οστράβα, Μπρνό, Κρνοβ, Κάρβινα, Μπόχουμιν, Χαβιροβ, Τρίνετς, Γιάσενικ, Σούμπερκ και Βρμπνο.

Κύριος χορηγός των εκδηλώσεων:

Kofola

Πρόγραμμα

Παρασκευή 27 Ιουνίου 2008

09:00 – 16:00

Αγώνες ποδοσφαίρου, τάβλι και σκάκι
(στο γήπεδο ποδοσφαίρου Οστράβα-Πορούμπα)

19:30 – 23:30

Συναυλία του Γιώργου Νταλάρα
(κλειστό γήπεδο ΣΑΡΕΖΑ, Οστράβα-Πορούμπα)

Σάββατο 28 Ιουνίου 2008

09:00 – 14:00

Τελικοί αγώνες ποδοσφαίρου
(στο γήπεδο ποδοσφαίρου Οστράβα-Πορούμπα)

14:00 – 16:00

Καλλιτεχνικά προγράμματα των χορευτικών, μουσικών και χορωδιακών συγκροτημάτων των ελληνικών κοινοτήτων και μαθητών των ελληνικών σχολείων
(αίθουσα Θεάτρου του Πολιτιστικού Κέντρου της Οστράβας)

17:00 – 18:00

Εκθέσεις
Ελλήνων καλλιτεχνών
Φωτογραφίας (από τη ζωή των Ελλήνων στην Τσεχοσλοβακία/Τσεχία
(στο Πολιτιστικό Κέντρο της Οστράβας)

18:00 – 19:00

Επίσημη συνεδρίαση των αντιπροσώπων Ελληνικών Κοινοτήτων και προσκεκλημένων
(Πολιτιστικό Κέντρο Οστράβας)

19:00 – 20:00

Συνέντευξη τύπου των προσκεκλημένων
(Πολιτιστικό Κέντρο της Οστράβας)

20:00 – 03:00

Εορταστική γιορτή και λαϊκό γλέντι
(Πολιτιστικό Κέντρο της Οστράβας)

Παράλληλες εκδηλώσεις:

2-28 Ιουνίου

Έκθεση «60 χρόνια ζωής των Ελλήνων»
(Πολιτιστικό Κέντρο της Οστράβας)

23-28 Ιουνίου

Έκθεση έργων τέχνης Ελλήνων καλλιτεχνών
(Πολιτιστικό Κέντρο της Οστράβας)

23-28 Ιουνίου

Επετειακές εκδηλώσεις στις Ελληνικές Κοινότητες

Περιοδική έκδοση του Ελληνισμού της Πράγας

Εκτύπωση / Tisk:
VS HC Tiskárna

Εκδότης / Vydavatel:
Ελληνική Κοινότητα Πράγας / Řecká obec Praha

Σύνταξη / Redakční rada:
Τασούλα Ζησάκι - Χεαλεου

Αλληλογραφία / Korespondence:
Vocelovna 3, 120 00 Praha 2

Τηλ. επικοινωνίας / Telefonní spojení:
+420 736 147 591, +420 737 246 342

E-mail:
mail@ropraha.eu (για την Ελλ. κοινότητα Πράγας)
akropolis@ropraha.eu (για το χορευτικό)
kalimera@ropraha.eu (για την Καλημέρα)

http://www.ropraha.eu

Λογαριασμός Ελληνικής Κοινότητας Πράγας / Bankovní spojení Řecké obce Praha:
Česká spořitelna, Praha 1, č.ú.: 1928830399/0800

Συνδρομή

Beneficiary:
Řecká obec Praha
Vocelovna 3
120 00 Praha 2
Prague - Czech Republic

Beneficiary Bank:
Česká Spořitelna a.s.
Pobočka Praha 1
Václavské nám. 16
110 00 Praha 1
Prague - Czech Republic

IBAN:
CZ80 0800 0000 0019 2883 0399
BIC:
GIBACZPX

Εορτασμός της
60ης επετείου
ερχομού των Ελλήνων στην
Δημοκρατία της Τσεχίας

Oslavy
60. výročí
příchodu Řeků do České
republiky

Ο Γιώργος Νταλάρας θα τραγουδήσει στην Οστράβα 27 Ιούνη 2008

(Καλημέρα: Ελπίζομαι ο Γιώργος Νταλάρας να δεχτεί να τον φιλοξενήσουμε στο περιοδικό μας...)

«Για τα τραγούδια και εγώ φταίω» (από το δίσκο του ΓΝ Τραγούδια από τις 45 στροφές)

Ο Γιώργος Νταλάρας

Κείμενο του Πάνου Γεραμάνη (απόσπασμα)

Εκείνη τη νύχτα δεν τον έπιανε ο ύπνος. Τον βασάνιζε η σκέψη ότι το πρωί της επόμενης μέρας θα μπαίνει για πρώτη φορά στο στούντιο. Ο Βαγγέλης Περπινιάδης – φίλος του πατέρα του Λουκά – του είχε φτιάξει δύο τραγούδια λαϊκά για να κάνει το ντεμπούτο του στη δισκογραφία. Ξημέρωμα Παρασκευής. Ο 17χρονος κιθαρίστας Γιώργος Νταλάρας είναι έτοιμος να ξεκινήσει για το στούντιο. Ανοίγει την πόρτα του σπιτιού του (οδός Νοτρά 11, Εξάρχεια) και τρομάζει: Δύο άρματα μάχης «Πάτον» και «Σέρμαν» έχουν σταθμεύσει προς το μέρος της Στουρνάρα. Κλείνει την πόρτα πίσω του και φεύγει προς την άλλη κατεύθυνση. Αλλά κι εκεί η ίδια εικόνα. Περισσότερα «σιδερένια θηρία». Είχαν ζώσει τα κτίρια της Γενικής Ασφάλειας στη Μπουμπουλίνας και της ΚΥΠ (δίπλα) στην Κουντουριώτη. 21 Απριλίου 1967, η τυχερή του μέρα!! Σαστίζει,, ανταλλάσσει ματιές με άλλους περαστικούς κι όλοι ανατριχιάζουν με τα βήματα των φρουρών και

το κροτάλισμα του πυροβόλου του τανκ, που αραιά ρίχνει στον αέρα. Κάποια στιγμή το δειλινό, ο Γιώργος ξεγλιστράει από τις περιπόλους, ανεβαίνει στο λόφο του Στρέφη κι αγναντεύει την ελεύθερη Αθήνα, που από εκείνες τις ώρες την εξουσιάζουνε τα τανκς. «Εδώ ο κόσμος χάνεται» σκέφτηκε, «δεν βαριέσαι, θα μείνω μουσικός». Γεγονότα, αναμνήσεις και παραστάσεις μιάς εποχής, ιδιαίτερα δύσκολης και σκληρής, γυρίζουν συνεχώς στο νου του και συνδέονται με τις πρώτες στροφές του στη δισκογραφία.

Είκοσι πέντε χρόνια και κάτι (Κ: 1992) έχουν περάσει από εκείνες τις στιγμές που ο Γιώργος Νταλάρας, με τη νεανική του ορμή και ανησυχία και την πολύπλευρη καλλιτεχνική του παρουσία, χάραξε μια μοναδική πορεία στο ελληνικό τραγούδι. Με καταβολές και ρίζες λαϊκές από τον πατέρα του ζυμώνεται με το τραγούδι και τη λαϊκή μουσική από πολύ μικρός. Παρά τις αντιδράσεις της μητέρας του, ο Γιώργος με την κιθάρα – το μεγάλο του μεράκι – είχε αρχίσει από μαθητής στα Εξάρχεια τις ερασιτεχνικές εμφανίσεις και ήδη στα τέλη του 1967

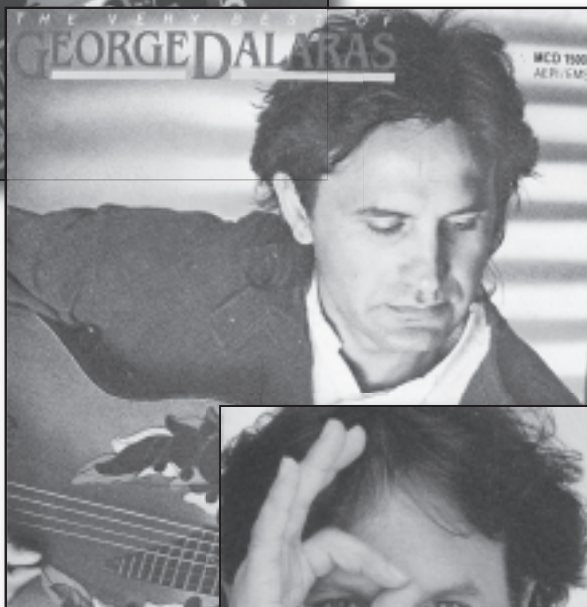
τραγουδούσε επαγγελματικά.

Έζησε τις εμπειρίες του πάγκου «Στου Στελλάκη» με τον βετεράνο Στέλιο Περπινιάδη στο Χαϊδάρη, όπου έπαιζε με την κιθάρα του και τραγουδούσε. Παράλληλα, μέχρι τότε, πέρασε από πολλές ακροάσεις. Τον είχαν ακούσει στο στούντιο μεταξύ άλλων και οι: Ζαμπέτας, Τ. Λαμπρόπουλος (της Columbia), Μηλιόπουλος και Πατσιφάς. Τον απέρριψαν όλοι με την ίδια δικαιολογία: «Να ξανάρθεις όταν μεγαλώσεις».

Λίγους μήνες αργότερα, μετά το πρωινό με τα τανκς που του έκοψαν τον δρόμο προς το στούντιο, ο Γιώργος Νταλάρας ηχογραφεί το πρώτο του τραγούδι. Ήταν η «Προσμονή» του Βασ. Αρχιτεκτονίδη σε στίχους Π. Καλαποθαράκου που ηχογράφησε στην εταιρία ΑΥΛΟΣ του Γ. Περγαντή. Θυμάται ότι η ηχογράφηση έγινε σ' ένα δωμάτιο – σε μια πάροδο της οδού Σκουφά – που είχε μετατραπεί σε στούντιο. Η «Προσμονή» κόπηκε αμέσως και όχι τυχαία από την λογοκρισία. Οι στίχοι ήταν καθαρά πολιτικοί:

Η «Προσμονή» κόπηκε αλλά γέμισε προσμονή, όνειρα και αγωνιστική διάθεση τον Γιώργο Νταλάρα. Πίστευε πάντα στις δυνάμεις και στις ικανότητές του και δεν σταμάτησε ποτέ να περιμένει την ευκαιρία, η οποία δεν άργησε να έρθει. Ο Σπύρος Ζαγοραίος, αδελφικός φίλος του Λουκά Νταράλα, κάλεσε τον Μάκη Μάτσα στο μαγαζί του στην Πλάκα, για ν' ακούσει τον Γιώργο Νταλάρα. Ο Μάτσας, ακούγοντας το νεαρό τραγουδιστή, ενθουσιάζεται. Έτσι, ο Γιώργος υπογράφει το πρώτο του συμβόλαιο.

Στο συγκεκριμένο διπλό δίσκο, περιλαμβάνονται 22 μόνον από τα 72 τραγούδια που ηχογράφησε συνολικά ο Γιώργος Νταλάρας στις 45 στροφές, από το 1967 μέχρι το 1976. Τα υπόλοιπα συμπεριλήφθηκαν, κατά καιρούς, σε δίσκους 33 στροφών. Είναι τα κλασσικά τραγούδια, κυρίως του Σταύρου Κουγιουμτζή, του Μάνου Λοΐζου, του Λευτέρη Παπαδόπουλου, του Απόστολου Καλδάρρα που ήταν για τον Γιώργο αυτό που πάντα αναζητούσε. Το καταστάλαγμα των προθέσεων

και των στόχων του, που εκφράστηκε με πολλές και μεγάλες επιτυχίες αυτών των δημιουργών.

**«Πότε η καμπάνα του λαού
Του Γέρο-Μακρυγιάννη
Λεύτερο χώμα κι ουρανό
Για όλους θα σημάνει.»**

“για τα
τραγού-
δια και
εγώ
φταίω”

**ΓΙΩΡΓΟΣ
ΝΤΑΛΑΡΑΣ**
ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ
από τις 45 στροφές

Τα νέα και οι δραστηριότητές μας... σας τα προσφέρει η Τασούλα

22
Μαρτίου

Γιορτάσαμε την επέτειο της 25ης Μαρτίου στο ξενοδοχείο «Belvedere», όπου παραβρέθηκαν ο Πρέσβεις της Ελλάδας, μέλη της Ελληνικής Πρεσβείας, ο Διευθυντής του «Σπίτι Μειονοτήτων» της Πράγας, κ. Μ. Στανόβσκι, η Πρόεδρος της ΕΚ Σούμπερκ και Γιέσενικ, ο Πρόεδρος της Λέσχης Φιλελλήνων και πολλά μέλη της, φίλοι από τη βουλγαρική κοινότητα και αρκετά μέλη της κοινότητάς μας. Όπως καταλαβαίνετε, χωρίς τους καλούς μας χορηγούς δε θα απολαμβάνατε τη γιορτή μας. Και αυτοί όπως πάντα ήταν ο Σ. Λάζαρης (Λάζαρη Τουρς), ο Β. Πανάτσης (Greek Tours) – εισιτήρια ένα για Αθήνα και ένα για Θεσσαλονίκη (η Πρόεδρος της ΕΚ Γιέσενικ, η Ζαχαρούλα Ιορδανίδου, που την αγαπάμε πάρα πολύ, ήρθε για να κερδίσει το εισιτήριο για την Αθήνα!!!! Και ο καλός μας φίλος, ο Παύλος Σιδηρόπουλος, ήρθε από την Αθήνα για να κερδίσει το εισιτήριο για τη Θεσσαλονίκη!!! Εμείς, βέβαια, χαιρόμαστε που τα κέρδισαν διότι οι άνθρωποι έκαναν τόσο δρόμο για να κερδίσουν τα μεγαλύτερα δώρα). Επίσης, μας βοήθησαν ο Γιάννης Τσιριμπασής (Γιάννης Μόδα) και οι τυχερές θα έχουν ωραία μπλουζάκια για το καλοκαίρι. Ένας άλλος φίλος μας, ο Γιάννης Διονυσόπουλος βγήκε πολύ τυχερός και δεν κουραζότανε να πηγαινοέρχεται μαζεύοντας τα περισσότερα δώρα. Νάναι καλά, διότι ο Γιάννης μας ήρθε από την Αθήνα και φαίνεται ότι δε μας ξέχασε. Θέλουμε να ευχαριστήσουμε και τον Μιχάλη της Glebusalloys που μας έσωσε την τελευταία στιγμή όταν είδαμε ότι οικονομικά θα «μπαίναμε» μέσα... Όλους αυτούς τους καλούς ανθρώπους και μέλη της ΕΚ της Πράγας τους ευχαριστούμε θερμά...

Ευχαριστούμε την ορχήστρα και το χορευτικό μας που παίζανε και χορέψανε με την ψυχή τους. Είμαστε υπερήφανοι που έχουμε τέτοια ταλέντα στην Πράγα!

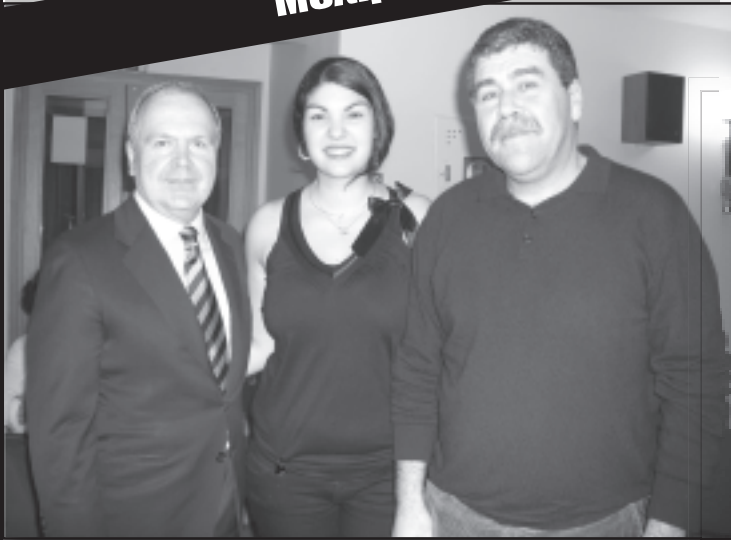
Στη γιορτή μας, δυστυχώς, αποχαιρέτησαμε και τον κ. Βασίλειο Εικοσιπένταρχο, Πρέσβη της Ελλάδας. Για πρώτη φορά είχαμε ένα Πρέσβη της Ελλάδας που δεν παρέλειψε να είναι μαζί μας ούτε σε μία εκδήλωση της Κοινότητάς μας, και γενικά στις εκδηλώσεις των Ελλήνων στην Τσεχία. Τον αγαπήσαμε και σε όλους θα λείπει πολύ. Ο Πρέσβης, όπως πάντα ακούρατος και χαμογελαστός, αποχαιρέτησε την Κοινότητά μας «επίσημα», αλλά μετά πήγε από τραπέζι σε τραπέζι και αποχαιρέτησε όλα τα μέλη

και φίλοι της Κοινότητάς μας προσωπικά. Πιο πολύ θα λείπει στην ομάδα της 3ης ηλικίας, τους οποίους γνώρισε έναν-έναν προσωπικά, ήξερε τα ονόματά τους και για τον καθένα είχε να πει κάτι. Θα πείτε «αυτή είναι η δουλειά του», αλλά με τον κ. Εικοσιπένταρχο αυτά δεν τα έκανε διότι ήταν η δουλειά του, αλλά διότι και ο ίδιος μας αγάπησε. Εμείς ήμασταν τυχεροί στην Πράγα διότι τον είχαμε κοντά μας και τον βλέπαμε πολύ συχνά. Αλλά ο κ. Εικοσιπένταρχος βρήκε χρόνο (και δεν είχε και πολύ χρόνο με όλες τις άλλες υποχρεώσεις) και πήγε (15 Μαρτίου) μέχρι το Κρνοβ, έδρα της Ομοσπονδίας Ελληνικών Κοινοτήτων στην Τσεχία, και αποχαιρέτησε τους Προέδρους των Ελληνικών Κοινοτήτων και τη Δήμαρχο της πόλης Κρνοβ. Εμείς από την πλευρά μας ευχόμαστε στον πιο αγαπημένο μας Πρέσβη πολλή υγεία και ελπίζουμε ότι θα μας ξαναέρθει στην Πράγα. Θα σας περιμένουμε, κ. Εικοσιπένταρχε, διότι δεν ήσασταν μόνο ο Πρέσβης μας, αλλά και ένας μεγάλος φίλος της Κοινότητάς μας και όλων των Ελλήνων της Τσεχίας!

Μέλη της ΕΚ Πράγας με τον Πρέσβη της Ελλάδας

22 Μαρτίου πρωί

Μια δυσάρεστη εκδήλωση πραγματοποιήσανε τα μέλη του «Λαϊκού Κόμματος» της Τσεχίας μπροστά στο «Σπίτι Μειονοτήτων». Μαζευτήκανε για να «διαμαρτυρηθούν» ενάντια του «θετικού ρατσισμού» και αφού φωνάζανε τα ρατσιστικά τους συνθήματα, φύγανε (με τη βοήθεια της αστυνομίας) για να παν αλλού να φωνάζουν, και να μας πουν το πώς βλέπουν αυτό το «θετικό ρατσισμό». Από ότι καταλάβαμε, θέλουν να βάλουν αναμνηστική πλάκα στο κτήριο για να «θυμούνται όλα τα θύματα, Τσέχοι, που «σκοτωθήκανε» από τα χέρια των εθνικών μειονοτήτων στην Τσεχία».

Ντροπή και αίσχος! Ούτε «θετικός», μα ούτε και «αρνητικός» είναι ο ρατσισμός τους. Είναι φασισμός και είναι να απορεί κανείς το πώς τους επιτράπηκε αυτή η «διαμαρτυρία» από τις αρχές του κράτους. Δεν έμειναν χωρίς απάντηση από την πλευρά των αρχών και υπευθύνων του «Σπίτι Μειονοτήτων», όπως και από το Δημαρχείο της Πράγας. Αλλά το γεγονός και μόνο ότι τους επιτράπηκε να φωνάζουν τα φασιστικά τους συνθήματα, θα πρέπει να μας ανησυχεί,

όχι μόνο εμάς τα μέλη των εθνικών μειονοτήτων, αλλά και όλους τους πραγματικούς δημοκράτες στην Τσεχία. Ναι, ντροπή και αίσχος!

Η Πρόεδρος της ΕΚ της Πράγας είχε την ευκαιρία να διαμαρτυρηθεί για αυτά τα φαινόμενα φασισμού και ρατσισμού, τα οποία εμφανίζονται αρκετά συχνά τον τελευταίο καιρό, μέσω της συνέντευξης που έδωσε στην εφημερίδα «Μπράβο».

25 Μαρτίου

Ο Πρέσβης της Ελλάδας, κ. Β. Εικοσιπένταρχος έδωσε δεξίωση για την επέτειο της 25ης Μαρτίου, στην οποία παραβρέθηκαν πολλά μέλη των ελληνικών κοινοτήτων στην Τσεχία. Όπως πάντα, βεβαία. Και σ' αυτή τη δεξίωση ο κ. Εικοσιπένταρχος είχε την ευκαιρία να μας αποχαιρετήσει τον καθένα προσωπικά.

29 Μαρτίου

Η 14 αντιπρόσωποι της ΕΚ Πράγας (τέσσερις ήταν άρρωστοι και δεν μπόρεσαν να έρθουν) πήγαμε στο Κρνοβ. Ξυπνήσαμε πρωί-πρωί για να είμαστε εκεί στις 11:00. Και βέβαια δεν προλάβαμε να είμαστε στην ώρα μας, αφού το λεωφορείο μας έκανε 5 ώρες για να φτάσει στον προορισμό μας, με τις βροχές και χιόνια στο δρόμο μας...

Ήμασταν τυχεροί που όλοι οι άλλες αντιπροσωπίες μας περιμένανε για τις εκλογές του ΔΣ της Ομοσπονδίας. Η ΕΚ της Πράγας κουβαλούσε και ένα νόστιμο ταψί με μπουρέκι (από τα χεράκια του Γιάννη Ζαβαλιάνη του Half & Half) για να «γλυκάνουν» τα μέλη του καινούργιο ΔΣ. Η ΕΚ Πράγας δεν είχε υποψήφιους, αλλά χαιρέται που οι άλλες κοινότητες είχαν. Πρόεδρος ξαναβγήκε ο Χρίστος Μπιάλας αν και η Αθηνά Χαβέλκοβα από το Μπρνο είχε τις περισσότερες ψήφους. Η Πρόεδρος της Πράγας, ευχαρίστησε όλους που έχουνε κάνει υπέροχη δουλειά για τον εορτασμό της επετείου μας, 60 χρόνια από τον ερχομό των παιδιών του ελληνικού εμφυλίου πολέμου στην Τσεχοσλοβακία και βεβαίωσε όλους τους αντιπροσώπους ότι η ΕΚ της Πράγας θα προσφέρει ότι μπορεί για τον εορτασμό μας (θα συμμετέχουμε με την ορχήστρα μας, με το χορευτικό μας, την έκθεση φωτογραφίας «Ευχαριστούμε Τσεχοσλοβακία/Τσεχία!» και με την προβολή της ταινίας αφιερωμένη στα 60 χρόνια του Ι. Χαρβαν. Ήταν πολύ

συγκινητικό να βρεθούμε με τους συμπατριώτες μας από τις άλλες κοινότητες, οι οποίες δουλεύουν σκληρά και με μεγάλη αφοσίωση για την μεγάλη μας γιορτή. Η Πρόεδρος της Πράγας πρόσφερε κι ένα μικρό δωράκι στον κύριο χορηγό Κώστα Σαμαρά ως ένδειξη ευγνωμοσύνης – το DVD της ταινίας του Χάρβαν «οι Έλληνες της Τσεχίας» και το βιβλίο «Φυγάδες» της Α. Μπότου και Μ. Κονέτσι. Όπως το έχουμε αποδείξει πολλές φορές, εμείς της ΕΚ της Πράγας αγαπάμε και σεβόμαστε όλους τους συμπατριώτες μας και είμαστε πάντα έτοιμοι να συνεργαστούμε με όλες τις ελληνικές κοινότητες στην Τσεχία. Είναι κρίμα ότι κάποια μέλη της αντιπροσωπείας μας αισθάνθηκαν κάποια εχθρότητα εκ μέρους της ΕΚ του Κρνοβ-Πόλης, αλλά είμαστε βέβαιοι ότι τέτοια εχθρότητα δεν υπάρχει διότι όλοι δουλεύουμε για τον ίδιο σκοπό. Ευχόμαστε στο νέο ΔΣ της Ομοσπονδίας Ελληνικών Κοινοτήτων καλή δουλειά και πολλή υγεία και να είμαστε πάντα αγαπημένοι...

30 Μαρτίου

Η Τασούλα Ζησάκη-Healey, Πρόεδρος της ΕΚ της Πράγας, είχε μια πρωινή συνάντηση με το Δήμαρχο της Υπάτης, κ. Δημήτριο Καραβάνα, και την αντιπροσωπεία από νέους και νέες από την Υπάτη, οι οποίοι επισκεψήκανε τη μαρτυρική πόλη Λινοβοτισε με το πρόγραμμα «Εθνικό Δίκτυο Νέων Μαρτυρικών Πόλεων και Χωριών της Ελλάδας Περίοδου 1940-1945».

Ήταν μια συγκινητική συνάντηση με Έλληνες από μία περιοχή της Ελλάδας που αντιστάθηκε στους γερμανούς κατακτητές και που γνώρισε τη βαρβαρότητά του. Είναι συγκινητικό να βλέπεις τους νέους και νέες της Ελλάδας να πολεμάνε το φασισμό, το ρατσισμό και τη βαρβαρότητα.

Η Τασούλα (2η αριστερά) με το Δήμαρχο της Υπάτης, Δ. Καραβάνα και μέλη της αντιπροσωπείας, Μαρία Λαϊνά (1η δεξιά)

Το πρόγραμμα αυτό εγκρίθηκε από την ΕΕ. Είχε υποβληθεί από το Δήμο Υπάτης τον Απρίλιο 2007 και αφορούσε την ίδρυση ενός Δικτύου για νέους/νέες από τις αναγνωρισμένες Μαρτυρικές Πόλεις και Χωριά της Ελλάδας της περιόδου του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Σκοπός του προγράμματος είναι η διαμόρφωση μιας κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας βασισμένης σε αναγνωρισμένες κοινές αξίες, κοινή ιστορία και πολιτισμό. Το πρόγραμμα υπό την αιγίδα του Δήμου Υπάτης, προβλέπει μια σειρά δράσεων που αφορούν στον σκοπό και τον στόχο του προγράμματος όπως διακρατικές συναντήσεις, ερωτηματολόγιο, κατασκευή ιστοσελίδας, συναντήσεις με αντίστοιχες πόλεις και φορείς όπως πρεσβείες από αντίστοιχα κράτη-μέλη της ΕΕ, συλλογή υλικού για έκδοση φυλ-

Η Βυζαντινή Υπάτη

λαδίου στα ελληνικά, γερμανικά, τσεχικά, συνεντεύξεις τύπου και προβολή του προγράμματος στα ΜΜΕ, διοργάνωση Ευρωπαϊκού Συνεδρίου στην Υπάτη (Ιούνιος 2008). Και γιατί στην Υπάτη: «Εμείς όπως και άλλοι σαν εμάς που έχουμε υποστεί τα δεινά του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου έχουμε χρέος να αγωνιζόμαστε και να συμβάλλουμε στην οικοδόμηση μιας Ευρώπης με κοινές αξίες και ιδανικά, κοινούς στόχους και ίσες ευκαιρίες για όλους. Έχουμε χρέος να διατηρήσουμε ζωντανή τη μνήμη αυτών των θηριωδιών για να μπορέσουμε σήμερα, περισσότερο από ποτέ, να παλέψουμε όλοι οι πολίτες της ΕΕ για ανθρωπιά δικαιώματα και ειρήνη σ' όλο τον

κόσμο. Τι κατορθώνουμε μέσω του Δικτύου:

- *Να διατηρήσουμε την ιστορική μνήμη*
- *Να προωθήσουμε και να διαδώσουμε τις αξίες και τα ιδανικά της ΕΕ*
- *Να ενισχύσουμε τον διάλογο για τον ρόλο της ΕΕ*
- *Να ευαισθητοποιήσουμε την κοινή γνώμη σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ειρηνικής διευθέτησης των συγκρούσεων»*

Εκτός από το πρόγραμμα της νεολαίας της Υπάτης, συζητήσαμε και για τις δυνατότητες για μια στενή συνεργασία με τη νεολαία της Υπάτης, όπως και γενικά με το Δήμο της Υπάτης.

Η Υπάτη βρίσκεται στους βόρειους πρόποδες της Οίτης, σε ένα ύψωμα από όπου είναι ορατό μεγάλο μέρος της κοιλάδας του Σπερχειού. Έχοντας μακρά και σημαντική ιστορική παρουσία κατά την αρχαιότητα, η πόλη γνώρισε τη μεγαλύτερη ακμή της στους χρόνους του Βυζαντίου.

Κατά την παλαιохριστιανική περίοδο (4ος-7ος αιώνας μ.χ.) η Υπάτη αποτελούσε μία από τις πλέον ανθηρές πόλεις της ευρύτερης περιοχής και ήταν έδρα επισκοπής. Όπως αποδεικνύουν τα αρχαιολογικά ευρήματα, ο οικισμός επεκτεινόταν έξω από τα τείχη της αρχαίας πόλης. Σε οικόπεδα της σημερινής Υπάτης έχουν εντοπιστεί αρκετά κτίσματα που χρονολογούνται σε αυτή την περίοδο, διακοσμημένα με ψηφιδωτά δάπεδα. Τα σημαντικότερα είναι οι βασιλικές, οι ναοί όπου τελούνταν η νέα χριστιανική λατρεία. Μία βασιλική υπήρχε στη θέση του σημερινού ναού του Αγίου Νικολάου, από την οποία έχουν διασωθεί αξιόλογα ψηφιδωτά δάπεδα. Σε βασιλική ανήκε το βαπτιστήριο που ανασκάφηκε στα βόρεια του ναού της Αγίας Σοφίας, το οποίο διέθετε τετράλοβη κολυμβήθρα και ψηφιδωτά δάπεδα και χρονολογήθηκε στο α΄ μισό του 5ου αιώνα. Στα περίχωρα της πόλης, στη θέση Βαρκά, βρέθηκε μία ακόμη βασιλική, του β΄ μισού του 6ου αιώνα και ένα κτίριο λουτρών, επίσης με ψηφιδωτά δάπεδα.

Για την περίοδο των λεγόμενων «Σκοτεινών Χρόνων» (7ος-9ος αιώνας μ.χ.) υπάρχουν ελάχιστες μαρτυρίες. Τότε ενδέχεται να οικοδομήθηκε η μεγάλη εκκλησία που βρισκόταν στη θέση του σημερινού Γυμνασίου και πιστεύεται ότι ήταν αφιερωμένη στον τοπικό μάρτυρα Άγιο Ηρωδίωνα. Κατά τη μέση βυζαντινή περίοδο η Υπάτη εμφανίζεται ξανά στο προσκήνιο και γνωρίζει νέα ακμή, με το όνομα Νέαι Πάτριαι. Από το 10ο αιώνα αποτελεί έδρα μητρόπολης και αναδεικνύεται σε μία από τις σημαντικότερες πόλεις της Στερεάς Ελλάδας. Αν και δεν έχουν διασωθεί σημαντικά κτίσματα από αυτήν την περίοδο, τα βυζαντινά μαρμάρια γλυπτά που ανευρίσκονται στον οικισμό επιβεβαιώνουν την καλλιέργεια της τέχνης στην περιοχή.

Η τύχη των Νέων Πατρών άλλαξε τροπή το 1204, όταν με την Δ΄ Σταυροφορία καταλύθηκε το βυζαντινό κράτος. Η πόλη πέρασε αρχικά στην κατοχή των Φράγκων, αλλά σύντομα περιήλθε στο ανεξάρτητο κράτος της Ηπείρου. Ο ηγεμόνας του τελευταίου Μιχαήλ ο Β΄ Κομνηνός Δούκας κληροδότησε το 1267 στο νόθο γιο του Ιωάννη την Θεσσαλία και μέρος της Φθιώτιδας. Ο Ιωάννης επέλεξε ως πρωτεύουσά του τις Νέες Πάτρεις, οι οποίες για μισό αιώνα αποτέλεσαν την έδρα του κρατιδίου της Μεγάλης Βλαχίας. Σε αυτή την περιοχή ανήκουν πιθανώς τα ερείπια του Κάστρου και των τειχών που όπως φαίνεται περιέκλειαν τον οικισμό. Το 1319 η περιοχή περιήλθε στους Καταλανούς, οι οποίοι ένωσαν την Νεοπάτρία, όπως την ονόμαζαν, με το Δουκάτο των Αθηνών σε ένα ενιαίο φεουδαρχικό κρατίδιο που επιβίωσε μέχρι το 1390. Το 1393 οι Νέες Πάτρεις κατελήφθησαν από τους Τούρκους, μετά από σκληρή πολιορκία.

η εκτέλεση των πατριωτών κάτω από τη γέφυρα του Γοργοποτάμου

Το 2007 εγκαινιάστηκε στην Υπάτη το Βυζαντινό Μουσείο Φθιώτιδας, στο οποίο εκτίθενται ευρήματα των βυζαντινών χρόνων από όλο τον σημερινό νομό Φθιώτιδας. Το Μουσείο είναι έργο του Υπουργείου Πολιτισμού, που χρηματοδοτήθηκε από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους και στεγάζεται σε ένα ιστορικό κτίριο, τον οθωνικό στρατώνα της Υπάτης, που οικοδομήθηκε το 1836 και παραχωρήθηκε στο Υπουργείο Πολιτισμού από τον δήμο Υπάτης. Στο ισόγειο φιλοξενείται μία προσωρινή έκθεση αφιερωμένη στην τέχνη του παλαιοχριστιανικού ψηφιδωτού, όπως παρουσιάζεται σε μνημεία της Φθιώτιδας. Στον όροφο εκτίθενται ψηφιδωτά, αρχιτεκτονικά μέλη και κινητά ευρήματα από την παλαιοχριστιανική βασιλική των Δαφνουσίων Λοκρών (Αρκίτσας) και άλλες βασιλικές της Φθιώτιδας, καθώς και μία συλλογή από μεσοβυζαντινά αρχιτεκτονικά γλυπτά, με σπουδαιότερο το τέμπλο του Ταξιάρχη Λοκρίδας, του 12ου και 14ου αιώνα. Μία ξεχωριστή ενότητα αποτελεί η νομισματική συλλογή του Κ. Κοτσιλή, που αποτελεί ένα πανόραμα της νομισματοκοπίας από την αρχαιότητα μέχρι τη σύγχρονη εποχή. Μαζί με αυτήν εκτίθενται βυζαντινά νομίσματα και θησαυροί από ανασκαφές στην Φθιώτιδα και κοπές του νομισματοκοπείου που λειτούργησε στην Υπάτη τον 14ο αιώνα. (Από το φυλλάδιο του Υπουργείου Πολιτισμού με την άδεια του Δήμαρχου της Υπάτης)

Το Ηρώο στην Υπάτη

Στην Κατοχή...

Στην Κατοχή οι Γερμανοί επιτέθηκαν την Υπάτη τέσσερις φορές διότι όπως ξέρουμε ήταν η καρδιά της αντίστασης ενάντια των κατακτητών. Δέκα άτομα της Υπάτης εκτελέστηκαν από τους Γερμανούς για τη συμμετοχή τους στο σαμποτάζ και την καταστροφή της γέφυρας του Γοργοποτάμου, μια γέφυρα η οποία είχε στρατηγική σημασία για τους κατακτητές. Στις 17 Ιουνίου η Υπάτη βομβαρδίστηκε και υπέστη το βάρβαρο ολοκαύτωμα. Είναι μία ημερομηνία όταν η Υπάτη θυμάται τη ναζιστική θηριωδία. Εκατό άτομα σκοτώθηκαν ή κήκαν ζωντανοί μέσα στα σπίτια τους. Πολλά από τα ιστορικά της μνημεία καταστράφηκαν.

Στις 17 Ιουνίου 2007 ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας της Ελλάδας, κ. Κάρολος Παπούλιας στο λόγο του για την 63η επέτειο του Ολοκαυτώματος της πόλης είπε:

«Τα Ολοκαυτώματα δεν αποτελούν απλώς ιστορία, αλλά ζωντανό κομμάτι του παρόντος. Στην Υπάτη με έφερε ένα βαρύ ηθικό καθήκον. Είναι το ίδιο καθήκον που με αναγκάζει εδώ και δύο χρόνια να πηγαίνω σε όλες τις περιοχές της πατρίδας μας που φέρουν το μαύρο αποτύπωμα της ναζιστικής θηριωδίας. Η Ελλάδα είναι η μοναδική χώρα που δεν έχει αποζημιωθεί για εγκλήματα των ναζί, αν και έχει καταβάλει έναν από τους μεγαλύτερους φόρους

αίματος στη διάρκεια του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου. Οι συγγενείς των θυμάτων συνεχίζουν να δίνουν δύσκολες και κουραστικές δικαστικές μάχες, διεκδικώντας όχι τόσο οικονομική αποζημίωση όσο ηθική ικανοποίηση, διεκδικώντας δικαιοσύνη.» Παράλληλα, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, θυμίζοντας ότι ακόμη δεν έχουν απαντηθεί πολλά ερωτήματα για το φαινόμενο του ναζισμού και το έδαφος πάνω στο

οποίο αναπτύχθηκε η ναζιστική θηριωδία, «για τα υπόγεια ρεύματα που κινήθηκαν στη γερμανική κοινωνία, για τα σκοτάδια της ανθρώπινης ψυχής και της ανθρώπινης σκέψης, ο προβληματισμός αυτός εξακολουθεί να είναι επίκαιρος, αν κοιτάξουμε δίπλα μας, στη Μέση Ανατολή, και πρέπει να κοιτάξουμε δίπλα μας. Αν η βία πάψει να μας τρομάζει, όταν δεν συμβαίνει στην αυλή μας, μπροστά στο σπίτι μας, πάει να πει ότι συμφιλιωθήκαμε μαζί της κι αυτό σημαίνει συνενοχή. Στην εποχή μας η έννοια των μαζικών αντιποίνων δεν είναι ξένη. Ο παραλογισμός με τον οποίο οι ναζί σκότωναν αμάχους για να εκδικηθούν για πράξεις αντίστασης συμπατριωτών τους υπάρχει ακόμη. Είμαστε σήμερα εδώ για να ενώσουμε τη φωνή μας με όλους όσους, σε κάθε γωνιά της γης, εξακολουθούν να φωνάζουν «ποτέ πια».

Τι έχουμε να κάνουμε ακόμα:

19 Μάη
στο **Rudolfinum**
και ώρα **19:00**
συναυλία αφιερωμένη
στην ελληνική μουσική.

Στις **21 Ιούνη**
και ώρα **14:00**
η **ΕΚ της Πράγας**

θα επισκεφτεί και πάλι την πόλη **Νόβε Χράντι**
και τον «**Παιδικό Σταδμό**»
για την επόμενη μας εκδήλωση
την εντοίχιση της αναμνηστικής πλάκας
για τον ερχομό των παιδιών
από την Ελλάδα στην πόλη αυτή.

Παρακαλώ
αυτοί που θέλουν να έρδουν
να μας ενημερώσουν στο τηλέφωνο:
+420 736 147 591

Αρχές Σεπτεμβρίου,
Συνέδριο για τις μαρτυρικές πόλεις της
Ευρώπης.
Οι φίλοι μας από την Υπάτη θα είναι στο
συνέδριο,
το οποίο θα πραγματοποιηθεί
στο Πανεπιστήμιο του Καρόλου.
Θα σας ενημερώσουμε
για περισσότερες λεπτομέρειες.

Αλήτικη Πολιτεία διήγημα

Ο αρχηγός στέκε' ορθός, σοβαρός, αυστηρός και κάνει την ανάκριση. Δεν έχει σημασία που δε φορά παράσημα και δεν ασκεί επίσημη εξουσία. Είναι αρχηγός! Από το στόμα του κρέμονται τριάντα ψυχές. Από τα δεκάξη του χρόνια ζητούνε πείρα φρόνιμου γονιού, κρίση σοφού παππού και δικαιοσύνη σκληρού, τίμιου, γερού αρχηγού. Δε μοιάζει μ' αλήτη, αυτός ο καταρομάλλης Ιούδας. Βγήκε, είναι αλήθεια, για να παίξει κι' αυτός με το χάρο το παιχνίδι της ζωής και του θανάτου και προτίμησε τα όπλα και τις μέθοδες της αλητείας. Μα δεν είναι αλήτης. Είναι διαφεντεφτής της ζωής. Σου ξυπνά, βλέποντάς τονε, το θαυμασμό και το σεβας. Ποτέ τον οίχτο. Ντρέπεσαι να του δώσεις ελεημοσύνη. Φοβάσαι. Μάλιστα, αυτό ακριβώς: φοβάσαι το αγέλαστο, άπλυτο μούτρο του, που σπαθίζουνε το μέτωπό του από τη ρίζα των κατάρμαυρων μαλλιών ως τη γαμπή μύτη, δυό κατακόρυφες, γρήγορες, βαθιές, σεβαστές ρυτίδες. Σα σε κυπάζει με τα μεγάλα του μαύρα μάτια που στραφταλίζουνε και πετούνε σπιθες μιας παράξενης πυρκαγιάς, θαρρείς πως οι ρυτίδες ξεκολλάνε από το μέτωπο και στρέφονται σε σένα, σα δυό δίκωπα μαχαίρια ασάλινα. Θα τον ανταμώνεις στην Ομόνοια. Απάνω σε κεινή τη σκάρα που ξεφυσά το ζεστόν αέρα από τα υπόγεια του σταθμού. Εκεί απάνω τότε βρισκεις, όποια ώρα κι' αν θελήσεις, από τον Οχτώβρη του 1941 ως τα σήμερα, που είναι παραμονή Πρωτοχρονιάς του 1942. Δε μιλεί εύκολα σε κανέναν από τους περαστικούς. Δίνει οδηγίες, διαταγές, ζητά πληροφορίες, από τα τριάντα αλητόπαιδα που τον τριγυρίζουνε, κουρελιασμένα, άβουλα, βρώμικα, χλωμά, κι' αγνοεί τα πάντα που συμβαίνουνε όζω από το βασιλειο του. Αυτή η σκάρα σου κάνει την εντύπωση αρχαίου ναού, που εύρισκε σίγουρο άσυλο μέσα η καταδιωγμένη ζωή. Πολύ-πολύ πιο παληά, από τα «πολιτισμένα» χρόνια του δικού μας καιρού. Την ώρα που βασιλεύε ο ήλιος και το χιόνι έπεφτε πυκνό-πυκνό, σ' όλη την άλλη πόλη, εχτός από την ιστορική σκάρα, ένα παιδάκι δώδεκα-δεκατριώ χρονώ, μ' όλα τα σημάδια και τις σφραγίδες της συνοικιακής κόλασης, δρασκελίσε το κατώφλι της αλητείας, φεύγοντας τρομοκρατημένο τον κόσμο του «πολιτισμού». Ζητούσε άσυλο πάνω στη σκάρα. Μα δεν ήξερε, πως σ' αυτό το βρώμικο μέρος απάνω είτανε ένα κράτος, που λειτουργούσανε νόμοι, δικαιοσύνη, κάποιες παράξενες και ξεχασμένες πολυτέλειες, τέλος πάντων, που εννοούσε να τις κρατά στη ζωή ένα τσούρμο άπλυτα παιδιά, που ανακηρύζανε αρχηγό τους, έναν πιο άπλυτο κι' ανάποδο μόρτη, δεκάξη χρονών. Κρύωνε λοιπόν το παιδάκι, ο χιονόκαιρος το κυνηγούσε, η αδιαφορία των ανθρώπων το περιζώνε, οι πόρτες των πολιτισμένων ανθρώπων κλείνανε στο πέρασμά του και βρήκε πολύ απλό και φυσικό να ζητήσει καταφυγή σ' ένα μέρος που δεν το διαφέντευε κανένας καθώς πρέπει κύριος. Και πάτησ' απάνω. Δεν το ξεχώριζες καθόλου από τ' άλλα παιδιά, που μαζεύονταν τόνα κοντά σ' άλλο για να μπορέσουν να χωρέσουνε σ' αυτό το φουερό. Ο αρχηγός πινάχτηκε απάνω. -Πήγαινε όζω! Του λέει.

Και το παιδάκι υπάκουο, πάτησε όξω από τη σκάρα. Τέτοια διαταγή, από τέτοιο πρόσωπο δεν ξαναπήρε. Φοβήθηκε.

Ένας από τους περιέργους περαστικούς, που μελετούσαν τον περιεργό πίνακα, δε βάσταξε.

Από πού το διώχνεις βρε παλιόπαιδο; Σπίτι σου είναι; Κι αυτό κρυώνει. Ψυχούλα έχει, σαν και σένα!...

Ο αρχηγός δε μίλησε. Σώπασε, κείνη τη σιωπή, που αν σε πολεμήσουνε μ' αυτή, δυό φορές μόνο στη ζωή σου, θα γονατίσεις για καλά.

Μα είπανε, πώς το παιδί δεν ήξερε από νόμους, μητ' από τέτοιο σόι αρχηγούς.

Πήρε το λοιπόν κουράγιο και ξαναπάτησε στην περιοχή του αλήτη.

Κι άλλος κύριος, το εφωδίασε και με μια σοφή συμβουλή, (τι στοιχίζει δα μια συμβουλή!)

-Κάθισε παιδάκι μου να ζεσταθείς. Μόνο πρόσεξε άμα θα βγεις από κει, να τρέχεις γρήγορα, γιατί θα πουντιάσεις.

-Βάλτο στα πόδια από τα τώρα, ν' ακλουθήξεις τον κυρ γιατρό βρε!

Κι' όμορφα-όμορφα, με σίγουρο χέρι, ο αρχηγός το ξανάβγαλε όξω.

Το παιδάκι παραπονέθηκε. Κι' άρχισε τα κλάματα.

-Πάρτο το λοιπόν Κύριος ναν το νταντέψεις! Εδώ μένουνε μόνο βαμμένοι. Κατάλαβες;

Μα ο κύριος εφρόντισε να μην καταλάβει, γιατί τότε άρχιζε μια άλλη ιστορία, που έχει σχέση με το «βοηθήτε τους αδελφούς υμών», με το «αγαπάτε αλλήλους» και με την ανθρωπινή, τέλος πάντων, αλληλεγγύη.

Κάποιος κόσμος έδιωχνε ένα παιδί. Κι' ένας άλλος κόσμος δεν το δεχότανε. Κι' ανάμεσα στα σύνορα αυτά στεκότανε, έρημο, νησικό φοβισμένο κι' έκλαιγε.

Οι κύριοι φεύγανε σιγά-σιγά, κουνώντας το κεφάλι, για την ανθρωπινή απονιά!...

-Δεν κάνεις μαύρη αγορά και τη συμβουλή σου, κυρ' γιατρέ;...

Έτσι, για να μη ζημιώσεις!...

Έτσι σάρκασε ο αλήτης αρχηγός, στον κόσμο που έφευγε, γιατί εσίμωνε η στιγμή που έπρεπε να ενδιαφερθεί περισσότερο για ένα έρημο παιδί, μέσα στο χειμώνα του Δεκέμβρη.

1941, παραμονή Πρωτοχρονιάς, ο πίνακας αλλάζει: Ο αρχηγός ανακρίνει το παιδί.

- Από πού μας εσούρωσες ρε!

- ...

- Πούθε είσαι;

- Από δω.

- Δεν έχεις γονιούς;

- Έχω.

- Γιατί δεν πας;

- Στο Σταθμό κοιμούνται. Στο Λαρισσαϊκό. Εκεί κάνει κρύο.

- Πότε πήγατε στο Σταθμό;

- Χτες.

- Κι ως τα χτες που καθόσαστε;

- Σπίτι μας.

- Α! είχατε σπίτι!...

Το παιδί θυμάται, βουρκώνουνε τα μάτια του και δε μπορεί να δώσει απάντηση.

-Εμείς εδώ, δεν είχαμε σπίτι ποτές, Κοντέ! Εδώ μέναμε και τον καλό καιρό. Κ' είμαστε βαμμένοι. Εσύ θα φοφήσεις. Ποιος θάχει το νου του να σε γυρίζει τη νύχτα να μην καείς; Ποιος θα σου μάθει να κολλάς στον άλλο, να γυρίζεις, να ξυπνάς, μόλις και νοιώσεις να κοκαλώνει το ποδάρι σου από τη μια μεριά κι' από την άλλη να καίγεται; Εδώ, πρέπει να ξέρεις για να κοιμηθείς. Αλλιώς δεν ξυπνάς. Κατάλαβες;

-Κατάλαβα, λέει το παιδί. 'Αφσέ με όμως και θα μάθω!

-Έφαες;

-Όχι.

-Νηστικός δε μπορείς να κοιμηθείς εδώ. Και το συσσίτιο δε φτάνει.

Το άβουλο πλήθος της αλητείας βρυχάται, σαν ικανοποιημένο ζώο της ζούγκλας κι' αναταράσσεται σαν κοπάδι κοιμισμένο στη μάντρα του μέσα.

Το παιδί επιμένει. Κι' ο αρχηγός ρωτά το τσούρμο: - Ποιος;

Το τσούρμο σωπαίνει. Κι' ο αρχηγός στα ξαφνικά μοιράζει κλωτσιές δεξιά-ξερβά, τσαλαπατά στομάχια, κοιλιές, μούτρα, και πάλι ρωτά αγριεμένος: - Ποιος;

Ένας απ' όλους μουρμουρίζει και σηκώνεται. Τεντώνεται, ανακλαδίζεται και φεύγει σιγά κι' υπάκουα, προς το άγνωστο.

-Έλα μέσα! Διατάσσει το παιδί. Βγάλε τα παπούτσια σου.

-Ποιος; Βρυχάται πάλι ο αρχηγός.

Σηκώνεται ένας άλλος. Παίρνει τα παπούτσια και πάει να τ' αλλάξει με λίγη τροφή.

Παπούτσια, σκάρα, άδειο στομάχι και άγνοια της τραγικής νύχτας του αλητισμού δε συμβιβάζονται.

Αλλ' από τον κόσμο του πολιτισμού έρχεται πάλι η προστατευτική κραυγή:

-Τα παπούτσια του παιδιού, βρέ παλιόσκυλο! Βρε λωποδύτη, θα σε πάω στην αστυνομία.

- Δεν πας όπου σου γουστάρει, λέω γω! Να κάμω κι εγώ την δουλειά μου!

Ο ευαίσθητος κύριος, δεν έδωσε απάντηση. Γιατί κάποιος φρόνιμος και προσεχτικός γεροντάκος, που στεκότανε ώρες ατέλειωτες και παρακολουθούσε το βασιλείο της σκάρας, κάτι του μουρμούρισε κοντά σ' αυτί.

Ίσως να του εξήγησε πως σ' αυτό τον ελάχιστο χώρο απάνω, υπάρχει ακόμα πειθαρχημένη αρετή και ξεχειλά η ανθρωπινή αλληλεγγύη, που άμα θα λειφει από τον κόσμο, δεν έχει καμιά δικαίωση η Ζωή.

Κ' ύστερα θα του είπε, πως ο πρώτος αλήτης που έφυγε, παραχώρησε όλα του τ' αγαθά, σ' έναν πιο αδύναμον άνθρωπο απ' αυτόν, για να του σώσει τη ζωή. Κι ο δεύτερος, με τα παπούτσια, στρώνει το τραπέζι σ' έναν όμοιο του, που τότε κυνηγούνε όλα τα κακά, από την ανθρωπινή θηριωδία ως το χιονιά και το παράνομο.

Και φαίνεται πως κάτι κατάλαβε το φτωχό μυαλουδάκι του πολιτισμένου θεριού, απ' όλ' αυτά τα σκοτεινά και τα παράξενα, γιατί χαμογέλασε, το σιγανό χαμόγελο του ξαφνιασμού, έπειτα στάθηκε φρόνιμος- φρόνιμος και ντροπαλός και παρακολούθησε τη διανομή του συσσιτίου, πούκανε ο ίδιος ο αρχηγός της αλητείας.

Μεσ' την καρδιά της Αθήνας, στο κέντρο της Ομόνοιας, ώρα που βασιλεύει ο ήλιος, γίνεται η διανομή του συσσιτίου στον κόσμο των γερών ανθρώπων, που δεν αναγνώρισε και δεν εδούλεψε στη θλιβερή δουλειά της Μαύρης αγοράς.

Το παιδί, το νέο παιδί, που δεν είναι βαμμένο όπως λένε, στην κακουχίαν αυτή, τρώει καθαρή τροφή, σταφίδα μαύρη, μέχρι να συνηθίσει να μοιράζεται το φαί των συντρόφων του.

Προσαρμόζεται, υπακούει, αφήνεται να χωνευτεί από την αλητεία, γιατί στον κόσμο των ανθρώπων πεθαίνουνε χιλιάδες την ημέρα από πείνα, ενώ εδώ, όπως περήφανα του ζηγά ο αρχηγός, τριάντα ήρθαμε την πρώτη του Οχτώβρη, τριάντα είμαστε και τώρα. Όλο το τσούρμο παρόν.

Κι' ο κόσμος μέρα νύχτα περνοδιαβαίνει, κοιτάζει, προσπαθεί να λυπηθεί, δεν τα καταφέρνει, κουνά το κεφάλι συμβολικά και η ιστορία θα του μιλήσει αργότερα για τούτο το ιερό, που περιόσσε την έννοια τουλάχιστο της ανθρωπίνης αλληλεγγύης σε τούτη τη μαύρη νύχτα του τόπου μας!...

Τσιτσάνης, Καλδάρης: Τα τραγούδια του εμφυλίου

(Από το βιβλίο «Ρεμπέτικο και πολιτική» του Νέαρχου Γεωργιάδη, Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1999, αποσπάσματα)

Στον Απόστολο Καλδάρα θα δοθεί η χάρη να μελοποιήσει έναν άκρως επιγραμματικό και περιεκτικό στίχο που συμβολίζει όλη αυτή τη σκοτεινή εποχή. Οπαδός και τροφοδότης του ΕΛΑΣ από τον καιρό που το Γενικό Στρατηγείο του είχε εγκατασταθεί στα Τρίκαλα, ο Καλδάρης ανήκε σ' αυτό τον ιδεολογικό-πολιτικό χώρο, όπως εξάλλου και το μεγαλύτερο μέρος της Θεσσαλίας. Μετά το τέλος της Κατοχής, βρίσκεται φοιτητής στη Θεσσαλονίκη, όπου σπουδάζει στη Γεωπονική Σχολή. Εκεί συνθέτει και τα πρώτα του τρα-

γούδια, που βγήκαν σε δίσκο. Ανάμεσά τους και το «Νύχτωσε χωρίς φεγγάρι». Να τι αφηγείται ο ίδιος: «Ήταν λίγο μετά τη Γερμανική Κατοχή. (Εννοεί μετά το τέλος της Κατοχής – σημ. τ. συγγρ.) Τότε που οι διώξεις, οι εκτελέσεις, οι εκποπίσεις των αριστερών ήταν καθημερινό φαινόμενο. Ήμουν τότε στη Θεσσαλονίκη. Κι ένα σουρούπο βλέπω στα κάστρα του Γεντί Κουλέ μερικές σιλουέτες κρατουμένων... Αυτό ήταν! Έτσι γράφτηκε το «Νύχτωσε χωρίς φεγγάρι».

**Νύχτωσε χωρίς φεγγάρι, το σκοτάδι είναι βαθύ
κι όμως ένα παλικάρι δεν μπορεί να κοιμηθεί.**

**Άραγε τι περιμένει όλη νύχτα ως το πρωί
στο στενό το παραθύρι που φωτίζει το κελί;**

**Πόρτα ανοίγει, πόρτα κλείνει, μα διπλό είναι το κλειδί,
τι έχει κάνει και το ρίζαν το παιδί στη φυλακή;**

Το πρώτο ημιστίχιο, που δίνει και τον τίτλο, είναι εμπνευσμένο από τη δημοτική μούσα. Στο δημοτικό τραγούδι, το θαμμένο κεφάλι ενός νεκρού κλέφτη, που κάποιος πατάει κατά λάθος, ρωτούσε με παράπονο:

**Τάχα δεν ήμουνα κι εγώ νιος κι άξιο παλικάρι;
Τάχα δεν επερπάτησα νύχτες χωρίς φεγγάρι;**

Στο τραγούδι του Καλδάρα η βαθυσκότεινη, χωρίς φεγγάρι νύχτα γίνεται ένα υποβλητικό σκηνικό, όπου ξετυλιγεται το δράμα του αδικοφυλακισμένου νέου. Η λέξη παλικάρι, παρμένη κι αυτή από το δημοτικό τραγούδι, δε χρησιμεύει απλώς για να κάνει ομοιοκαταληξία με το φεγγάρι ούτε για να δείξει τα νιάτα, την ομορφιά ή τη σωματική λεβεντιά του φυλακισμένου. Χρησιμεύει κυρίως στο να επισημάνει ότι ο φυλακισμένος είναι ένας αγωνιστής της Αντίστασης.

Γιατί παλικάρια σ' εκείνα τα χρόνια, όπως την αντιλαμβάνονταν ο συνθέτης κι ο αντίστοιχος ιδεολογικός χώρος, ήταν το να παίρνει κανείς τα όπλα και να χτυπά τον κατακτητή, αφήφώντας τη δικιά του ζωή.

Το φεγγάρι, βέβαια, δε χαρίζει τόσο πολύ φως όσο ο ήλιος, ωστόσο, είναι κι αυτό κάποια ανακούφιση. Όταν όμως δεν υπάρχει ούτε μια αχτίδα φωτός, τι μπορεί να δει κανείς μέσα απ' το στενό φεγγίτη της φυλακής; Τι προσπαθεί, λοιπόν, να δει ο αγωνιστής που μένει ξαγρυπνος μέχρι το πρωί; Μα σίγουρα το ίδιο το γεγονός του πρωινού: τη χαρραγή, τον ήλιο ν' ανατέλλει από την κατεύθυνση των βουνών, όπου βρίσκονται οι αντάρτες.

Το τραγούδι, παρά την κρυπτογράφηση των εννοιών του, δεν κατάφερε να περάσει τη λογοκρισία ακέραιο κι έτσι αναγκάστηκε να μεταμορφωθεί και να παραμορφωθεί, για να καμουφλάρει το βασικό του μήνυμα. Σήμερα, ωστόσο, είναι πλατιά γνωστό με την αρχική του μορφή...

(Κ: Είναι ένα τραγούδι που το ερμηνεύει και ο Γ. Νταλάρας, γι' αυτό είναι καλά να το μάθετε... για να μη μας πιάσει «αδιάβαστους»...)

Προς το τέλος του 1948 ο Δημοκρατικός Στρατός έχει μια σειρά απανωτές επιτυχίες που δίνουν θάρρος κι ελπίδες στους οπαδούς του. Επιτίθεται σε πόλεις και κωμοπόλεις με αποκορύφωμα την κατάληψη της Καρδίτσας, της ΕΑΜικής πρωτεύουσας κατά τη διάρκεια της Κατοχής. Η περιοχή του Θεσσαλικού κάμπου «ανεμολύνθη», σύμφωνα με την έκφραση των εθνικοφρόνων.

Κι ακριβώς εκείνο τον καιρό ο Βασίλης Τσιτσάνης γράφει το «Κάνε υπομονή». Εκ πρώτης όψεως μοιάζει με ερωτικό τραγούδι: ένα πρόσωπο που είναι παρόν είναι ερωτευμένο και λαχταρά το γυρισμό ενός άλλου προσώπου που λείπει μακριά. Ένα τρίτο πρόσωπο, συγγενικό ή φιλικό, συμβουλεύει το πρόσωπο που είναι παρόν να κάνει υπομονή και να έχει αισιοδοξία, γιατί το αγαπημένο πρόσωπο – εκείνο που λείπει – δε θ' αργήσει να γυρίσει:

**Μην απελπίζεσαι και δε θ' αργήσει,
κοντά σου θα 'ρθει μια χαραυγή,
καινούργια αγάπη να σου ζητήσει,
κάνε λιγάκι υπομονή.**

**Διώξε τα σύννεφα απ' την καρδιά σου
Και μέσ' στο κλάμα μην ζαγρυπνάς
τι κι αν δε βρίσκεται στην αγκαλιά σου;
θα 'ρθει μια μέρα, μην το ξεχνάς.**

**Γλυκοχαράματα θα σε ζυπνήσει
κι ο έρωτάς σας θ' αναστηθεί
καινούργια αγάπη θα ξαναζήσει,
κάνε λιγάκι υπομονή.**

Μια πρώτη ένδειξη για την πολιτική σημασία του τραγουδιού είναι η απαγόρευση του που επαναλαμβάνονταν σε διαταγές της αστυνομίας ακόμα και μετά το τέλος του Εμφυλίου Πολέμου. Οι αστυνομικοί, οι χωροφύλακες έσπαγαν με λύσσα τις πλάκες με αυτό το τραγούδι, όπου κι αν το συναντούσαν.

Μια δεύτερη ένδειξη είναι η μεγάλη αφαίρεση κι η μεγάλη υπαικτικότητα που σπρώχνουν το τραγούδι προς τα όρια της ασάφειας, αν και τελικά παραμένει σαφές. Λες και πρόκειται για μαγική εικόνα: τι είναι αυτό που απαγορεύει στο συνθέτη να προσδιορίσει τουλάχιστον το φύλο έστω και ενός από τα τρία πρόσωπα του τραγουδιού; Ποιο είναι το πρόσωπο που θα έρθει; Και τι το αναγκάζει να λείπει μακριά; Ποιο είναι το πρόσωπο που περιμένει; Τι αναγκάζει το συνθέτη να είναι ασαφής; Σίγουρα κάποια πράγματα που δεν μπορεί να τα πει, γιατί δεν του το επιτρέπει η λογοκρισία.

Οριστική απόδειξη για την πολιτική σημασία του τραγουδιού είναι οι δηλώσεις του ίδιου του Τσιτσάνη:

«Τότε, με τα τραγικά γεγονότα του Εμφυλίου Πολέμου, ήταν πολύ δύσκολο να γράφεις εκείνο που ήθελες. Υπήρχε η λογοκρισία που δεν έδινε εύκολα άδεια για να γραμμοφωνήσεις τραγούδι. Ενώ εκείνα που είχαν κατά τη γνώμη τους ύποπτους στίχους και έβλεπαν κάποια πολιτική σκοπιμότητα. Δεν μπορώ να ξέρω με τι σκεπτικό αποφάσιζαν, πάντως τραγούδι που θα είχε και μία λέξη γύρω από την πολιτική ή τα γεγονότα της εποχής έπρεπε στα σί-

γουρα να το απορρίψουνε. Τότε, το 1949 ή λίγους μήνες νωρίτερα, έγραψα, μέσα στα άλλα, και ένα που του έβαζα αλληγορικά λόγια, ακριβώς από το φόβο της λογοκρισίας, αλλά η σημασία του φαίνεται καθαρά...»

Η λέξη-κλειδί για την αποκριτογράφηση του τραγουδιού είναι η «χαραυγή». Η λέξη αυτή θα μπορούσε να ήταν ένας χρονικός προσδιορισμός: το πρόσωπο που λείπει θα 'ρθει κάποια μέρα, την ώρα που χαράζει – «μια χαραυγή»... Μένει όμως αδικαιολόγητη και χωρίς αιτιολογία η επιλογή αυτής της ειδικής ώρας της ημέρας. Παραμένουν επίσης άλυτες όλες οι άλλες απορίες.

Η σκλαβιά, η τυραννία της ξενοκρατίας, υποδηλώνεται με την παρατεταμένη νύχτα, την έλλειψη της χαραυγής και της ημέρας. Ο λαός ζαγρυπνά με το κλάμα, ώσπου να φτάσει η πολυπόθητη αυγή, τα σύννεφα της λύπης σκεπάζουν τον ορίζοντα, τις καρδιές. Ωστόσο, ο τραγουδιστής είναι αισιόδοξος και λέει στο λαό να κάνει κουράγιο, γιατί η χαραυγή δε θ' αργήσει. Τη φέρνουν οι αντάρτες με τις νίκες τους, για να τη χαρίσουν στον κόσμο. Και τότε η περίοδος της αναμονής θα τελειώσει, το όνειρο θα πάρει σάρκα και οστά, ο έρωτας του λαού για την ελευθερία θα πραγματοποιηθεί.

(Κ: Και αυτό το ερμηνεύει ο Γ. Νταλάρας...)

Το τραγούδι του Τσιτσάνη «Ο ουρανός έχει μαυρίσει» εκφράζεται για άλλη μια φορά με το γνωστό μας κώδικα φως και σκοτάδι. Έχει όμως κι ένα πρόσθετο στοιχείο: κάνει αναφορά στον παλιόκαρσιο τρόπο που πεθαίνουν οι αντάρτες και που παρουσιάσαμε με χαρακτηριστικά παραδείγματα.

Εδώ οι εικόνες της νύχτας έχουν πολλαπλασιαστεί και ζωγραφίζονται με μια εντυπωσιακή δύναμη. Η βραδιά είναι σκοτεινιασμένη, ο ουρανός κατάμαυρος. Η νύχτα, που συμβολίζει την τυραννία, απειλεί τον αντάρτη με τις αστραπές και τις βροντές του πυροβολικού και της αεροπορίας και με την μπόρα, την κόλαση πυρός από τη συντριπτική υπεροπλία που εξασφάλισαν στον κυβερνητικό στρατό οι Αμερικάνοι. Όμως ο αντάρτης είναι αποφασισμένος ν' αναμετρηθεί με την μπόρα, να πολεμήσει ανυποχώρητα μέχρι να συναντήσει τη λευτεριά. Ωστόσο, κι αν ακόμα δεν καταφέρει να φτάσει ως το τέλος του δρόμου, τουλάχιστον θα έχει έναν περήφανο θάνατο που θα τον γλιτώσει κι απ' την τυραννία.

Έχει πάρει κι αυτό τη μορφή ερωτικού τραγουδιού, όμως θα χρειάζονταν πολλή αφέλεια για να μην αναγνωρίσει κανείς τα πολιτικά μηνύματα και την αλληγορία:

**Είν' η ώρα περασμένη
κι η βραδιά σκοτεινιασμένη
έχει ο ουρανός μαυρίσει
και η μπόρα δε θ' αργήσει.**

**Αστραπές τη νύχτα σκίζουν
κι οι βροντές με φοβερίζουν...
Με την μπόρα θα μαλώσω,
μα θα 'ρθω να σ' ανταμώσω.**

**Να προσέξεις τη ματιά μου,
να διαβάσεις την καρδιά μου,
για να δεις το πώς πεθαίνει
μια ψυχή τυραννισμένη.**

«Κοιτάζτε πώς πεθαίνουν οι αγωνιστές της Δημοκρατίας», κραύγασε ένας από τους δεσμώτες της Μακρονήσου, λίγες στιγμές προτού ριχτεί στο χάος, για να γλιτώσει απ' τα μαρτύρια. Κι ο Τσιτσάνης λέει ακριβώς το ίδιο πράγμα μέσα από τους τελευταίους στίχους του τραγουδιού.

Το τραγούδι του Τσιτσάνη «Κάποια μάνα αναστενάζει», στη δημιουργία του οποίου συνεργάστηκε κι ο Μπάμπης Μπακάλης, παρουσιάζει λιτά, αλλά τραγικά τη μορφή της ελληνίδας μάνας, κοινό σημείο συνάντησης και συγκίνησης των εμπολέμων σε όποια απ' τις δύο παρατάξεις κι αν ανήκανε:

**Κάποια μάνα αναστενάζει, μέρα – νύχτα
ανησυχεί, το παιδί της περιμένει που
έχει χρόνια να το δει.**

**Μέσα στην απελπισιά της, κάποιος την
πληροφορεί ότι ζει το παλικάρι κι
οπωσδήποτε θα 'ρθει.**

**Με υπομονή προσμένει, με λαχτάρα
στην καρδιά ο λεβέντης να γυρίσει απ'
τη μαύρη ξενιτιά.**

Το ιστορικό του τραγουδιού: Μέσ' στην καρδιά του Εμφυλίου ένας λόχος τακτικού στρατού κυνηγούσε αντάρτες. Μια βραδιά, περασμένα μεσάνυχτα, οι στρατιώτες του λόχου ξύπνησαν από επίμονα κι αδιάκοπα χτυπήματα καμπάνας, που παρατάθηκαν μέχρι το πρωί. Ήταν η μάνα ενός αντάρτη που μ' αυτό τον τρόπο ήθελε να στείλει μήνυμα στο γιο της, για να τον πείσει να παραδοθεί, κι έτσι να σώσει τη ζωή του. Η δυστυχισμένη γυναίκα ακολουθούσε από μακριά το λόχο και κάθε νύχτα χτυπούσε τις καμπάνες, τότε του ενός και τότε του άλλου χωριού. «Η σκέψη όλων βρισκόταν στη μεσόκοπη μαυροφόρα που γύριζε στις ερημιές να βρει το γιο της. Η φαντασία του καθενός έκανε τους ήχους εικόνες, τους έκανε σπίτι, οικογένεια, τους έφτιαχνε χρώμα, που μ' αυτό ζωγράφιζε μια μόνο μορφή. Τη μορφή της Μάνας. Κανείς δεν έλεγε να σπάσει τη σιωπή... Και τότε ακούστηκε η φωνή του λοχία, που γυρίζοντας προς το μέρος του λοχαγού, ρώτησε κάτι, που πολλοί θα ήθελαν εκείνη τη στιγμή να μάθουν:

- Με το συμπάθιο, κυρ λοχαγέ. Υπάρχει τρόπος να μην πάθει κακό το παιδί της κακομοίρας της γριάς;

Και λίγα πράγματα για το βιβλίο του Νέαρχου Γεωργιάδη. Όπως ο ίδιος γράφει στην εισαγωγή του:

...Στην εμπορική και βιομηχανική κοινωνία της Σύμνης, το Λαϊκό Τραγούδι ήταν ένα καλλιτεχνικό και συνάμα εμπορικό προϊόν, το οποίο καταναλωνόταν από ένα λαϊκό κοινό, έναντι χαμηλών και προσιτών τιμών. Αυτός ο διπλός χαρακτήρας επιβεβαιώθηκε και σταθεροποιήθηκε με την εφεύρεση του δίσκου, οπότε το τραγούδι καλλιτέχνημα –εμπόρευμα μορφοποιήθηκε σ' εκείνο το προϊόν κυκλικού σχήματος που κουβαλά τη μουσική μέσα στα αυλάκια του και που λέγεται δίσκος.

Όλα αυτά δείχνουν πόσο επιπόλαιη και αμελέτητη είναι η άποψη ότι το είδος γεννήθηκε σε φυλακές και ταβέρνες από τον υπόκοσμο ή ότι είναι το τραγούδι του κοινωνικού περιθωρίου. Πώς είναι δυνατόν επαγγελματίες και ζακουστοί μουσικοί, όπως ο Μπενέ-

τας, ο Τούντας, ο Σέμσης, ο Περιστέρης, ο Τσιτσάνης και τόσοι άλλοι, μέλη και στελέχη επαγγελματικών σωματείων, με τόση παράδοση και γνώση πίσω τους, να είναι υπόκοσμος ή κοινωνικό περιθωριο, αυτό μόνον η αυθαίρετη αντίληψη κάποιων ρεμπετολόγων θα μπορούσε να το εξηγήσει.

...Το θέμα Λαϊκό Τραγούδι και πολιτική είναι κατά κάποιον τρόπο η διελευστίδα κι η αντιπαράθεση ανάμεσα στην τάση του είδους για επικαιρότητα, από τη μια, και στη λογοκρισία και τη θεσμοποιημένη αντίδραση της καθεστηκυίας τάξης, από την άλλη. Μέσα απ' αυτή τη διαλεκτική σύγκρουση το τραγούδι επινοούσε τρόπους για να εκφράσει αυτό που ήθελε, φτάνοντας έτσι σε πολύ πρωτότυπες και αξιόλογες μορφές δημιουργίας.

...Ο Βασίλης Τσιτσάνης χρησιμοποιούσε αποκλειστικά αυτό τον όρο (Λαϊκό Τραγούδι), όπως φαίνεται ολοκάθαρα και στο παρακάτω απόσπασμα αυτοβιογραφικής συνέντευξής του: «Η Κατοχή είναι η πιο συγκλονιστική περίοδος του Λαϊκού Τραγουδιού, και αυτή, όπως φαίνεται πια καθαρά κάθε μέρα, σημάδεψε και την καριέρα μου και την ιστορία της λαϊκής μουσικής. Διότι, αν προπολεμικά έγινε το ξεκίνημά μου στα γραμμόφωνα σαν λαϊκού συνθέτη και έγινε πραγματική επανάσταση στο Λαϊκό Τραγούδι, η Κατοχή υπήρξε η εποχή που έδωσα ότι καλύτερο που είχα στην ψυχή μου... Η Κατοχή, με δυο λόγια, είναι η καρδιά του Λαϊκού Τραγουδιού.»

Και ο Απόστολος Καλδάρας, αφού απαριθμήσει τα τραγουδιστικά ακούσματα της παιδικής του ηλικίας (όπου περιλαμβάνεται το «μικρασιάτικο τραγούδι», ο Μπάτης, «η βραχή φωνή του Μάρκου», ο Τσιτσάνης, ο Στράτος, ο Παπαϊωάννου, ο Μπαγιαντέρας, ο Χατζηρήστος, ο Κερομύτης και τόσοι άλλοι, που η «φαντασία μου τους εξίσωνε με τους θεούς»), λέει ότι έγραφε πάντα «τραγούδια του είδους εκείνου που από παιδί αγάπησα και που είναι το Λαϊκό Τραγούδι».

Κ: Αξιίζει να το διαβάσετε αυτό το βιβλίο του Νέαρχου Γεωργιάδη.

Ρεμπέτικο και πολιτική, σχολιασμένη ανθολόγηση του λαϊκού τραγουδιού, Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1999, διεύθυνση: Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, ηλεκτρονική διεύθυνση: info@sep.gr <http://www.sep.gr>

Ο Γιάννης Διονυσόπουλος

Διδάκτορας Οικονομικών Επιστημών του Οικονομικού Πανεπιστημίου της Πράγας

στο «Κολλημέρα» και στα γραφεία μας
«Για την Ελλάδα, όλοι μαζί ενωμένοι...»

Ο Γιάννης μας έκανε μια ευχάριστη έκπληξη με την εμφάνιση του στη γιορτή μας για την επέτειο της 25ης Μαρτίου. Λίγοι είναι αυτοί που δε γνωρίζουν το Γιάννη, διότι ο Γιάννης είναι ένα από τα ιδρυτικά μέλη της Ομοσπονδίας των Ελληνικών Κοινοτήτων στην Τσεχοσλοβακία (1992) και ο πρώτος αντιπρόεδρος της τότε Ελληνικής Κοινότητας της Πράγας. Ο πρώτος πρόεδρος ήταν ο αειμνηστος δάσκαλός μας, Λυσίμαχος Παπαδόπουλος.

Ο Γιάννης ήταν ο πρώτος φοιτητής που ήρθε στην Πράγα να σπουδάσει με υποτροφία του ΠΑΣΟΚ, το 1983. Κατάγεται από το Πεταλίδι, Μεσσηνίας, από γονείς αγρότες. Στο χωριό του έζησε μέχρι τα 16 του χρόνια και μετά πήγε στην Αθήνα όπου τελείωσε το Λύκειο. Αν και όπως η οικογένεια του έτσι και αυτός προέρχονταν από την Αριστερά, από το ΚΚΕ, έφυγε από το κόμμα αυτό διότι ήθελε κάτι το καινούργιο, μία αλλαγή.

Ο Γιάννης τελείωσε τις σπουδές του το 1988 και μετά το 1989-90 συνέχισε τις διδακτορικές σπουδές του στο ίδιο το Πανεπιστήμιο – το Οικονομικό Πανεπιστήμιο της Πράγας. Από μικρός ήταν ενεργός πολίτης, και στην Τσεχοσλοβακία συνέχισε να παίρνει μέρος στα δρώμενα των Ελλήνων φοιτητών, αν και οι άλλοι φοιτητές προέρχονταν από άλλο πολιτικό κόμμα (ΚΚΕ). Έτσι από το 1986 μέχρι το 1988 εκλέχτηκε Γραμματέας Ελλήνων Φοιτητών στην Πράγα και γρήγορα γίνεται Γραμματέας και σ' όλη την Τσεχοσλοβακία.

Κ: Γιάννη, άκουσα ότι ήσουν αρκετά δραστήριος στα γεγονότα του 1989.

«Τότε, το 1989, είχα τη δυνατότητα να ζήσω από κοντά όλα τα γεγονότα. Είχα ζήσει τα γεγονότα του Σεπτεμβρίου του 1989, όταν ολοκληρώη η πλατεία της Μάλα Στράνα είχε γεμίσει από Τραμπάντ με Ανατολικούς Γερμανούς, νέοι στην ηλικία, μορφωμένοι, καθηγητές, οι οποίοι θέλανε να μεταναστεύσουν στη Δυτική Γερμανία. Απορούσα τι τους έσπρωχνε να θέλουν να πάρουν άσυλο στη Δ. Γερμανία. Εδώ στην Τσεχοσλοβακία ο κόσμος δεν πεινούσε όπως σ' άλλα κράτη (Αλβανία, Ρουμανία). Είχαν πολλά προϊόντα, ίσως να μην ήταν τόσο ποιοτικά, τόσο ανταγωνιστικά. Κάποιος στην Τσεχοσλοβακική Πρεσβεία στην Ελλάδα μου είχε πει όταν πήγα να πάρω τη βίζα μου, ότι και η Τσεχοσλοβακία θα ακολουθήσει τους Ανατολικούς Γερμανούς, διότι το καθεστώς δεν αφήνει την ανάδειξη νέων ανθρώπων, ιδικά τη δική του γενιά, των 45-50άχρονων, ενώ οι εβδομηντάρηδες δε φεύγουν για να τους ανοίξουν το δρόμο. Ίσως και εδώ είναι και τα αίτια το τι συνέβη και το πώς έπεσε

όλο το καθεστώς. Τότε, με τα γεγονότα, και τα επεισόδια, ο τύπος σίγουρα τα μεταμορφώθηκε όλα.

Μετά το 1990 άρχισα να εργαζομαι και στις πρώτες ελληνικές εταιρίες που παρουσιάστηκαν στην Πράγα, τα πρώτα ελληνικά μανάβικα, η πρώτη ελληνική καφετέρια το «Κέντρο». Το 1996 και μετά δούλεψα ως σύμβουλος σε τράπεζα, δίδαξα στο Πανεπιστήμιο τρία χρόνια, Διοίκηση Επιχειρήσεων. Συνολικά έκανα 17 χρόνια στην Πράγα.

Κ: Ποιες ήταν οι σχέσεις σου με τους Έλληνες πρώην πολιτικούς πρόσφυγες, οι οποίοι μάλλον δεν ήταν από το δικό σου πολιτικό χώρο;

Ακόμα με τον ερχομό μου το 1983, έμαθα ότι θα γίνει ελληνικός χορός στην Πράγα. Τότε ανακάλυψα ότι οτιδήποτε εκδήλωση γινόταν από τους Έλληνες εδώ, γινόταν υπό τη σημαία του ΚΚΕ. Εδώ είχαν κομματικές οργανώσεις. Εγώ διαφώνουσα με τον τρόπο του συστήματος διότι όσοι ήτανε στο ΚΚΕ πιστεύανε ότι μόνο αυτοί είχαν το λόγο. Δε διαφώνουσα με

τον τρόπο της ελληνικότητας. Οι σχέσεις μου με τους πολιτικούς πρόσφυγες ήταν πάντα πολύ καλές ως άριστες. Εξάλλου είχα έρθει σε μια εποχή που ο ελληνισμός ήταν πολύ ακμαίος εδώ, γύρω στις 13.000 Έλληνες. Μετά που βγήκε ο Α. Παπανδρέου το 1983, με τα κίνητρα που τους δόθηκαν, οι περισσότεροι επέστρεψαν στην Ελλάδα, και εδώ μείνανε κάπου 3.000. Και όπως ανέφερα πριν, από μικρός με ενδιέφεραν τα κοινά, άρχισα να συμμετέχω ενεργά στον Ελληνικό Σύλλογο της Τσεχοσλοβακίας.

Κάποια εποχή μετά το 1990, (για ποιο λόγο καταργήθηκαν οι οργανώσεις του ΚΚΕ, τους απαγόρευσε το τσεχοσλοβακικό κράτος όταν άλλαξαν οι κυβερνήσεις, οι ιδεολογίες, είτε διότι και από την Ελλάδα δεν τους καλύψανε, για μένα είναι άγνωστο, υπάρχουν διάφορες φήμες, και νομίζω ότι δεν πρέπει να στηριζόμαστε σε φήμες), ήρθε η ανάγκη να υπάρξει άλλη οργάνωση των Ελλήνων, στην οποία να εκφράζονται σαν Έλληνες πέρα από κομματικές ιδεολογίες.

Τότε με πλησίασαν οι πρεσβύτεροι θα έλεγα εδώ της παροικίας, οι δάσκαλοι μεγάλοι – ο Λυσίμαχος Παπαδόπουλος, ο Ηλίας Σγκάφας και κάποιοι νεότεροι, ο Μιχάλης Ζέρβας, και ζήτησαν τη βοήθεια μου να γίνει μια ένωση διότι βλέπανε το ενδιαφέρον μου στον ελληνισμό και δεύτερο θέλανε και νέο αίμα, αφού μετά το 1992 είχαν έρθει πολλοί Έλληνες, παιδιά να σπουδάσουν εδώ με δικά τους χρήματα. Έτσι εγώ απευθύνθηκα στον Τομέα Απόδημου Ελληνισμού του ΠΑΣΟΚ με επικεφαλής το Γ. Παπανδρέου, απευθύνθηκα στη Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού και μου στείλανε τα καταστατικά της Κοινότητας της Στοκχόλμης, της Ομοσπονδίας της Σουηδίας, του Μονάχου, της Ομοσπονδίας της Γερμανίας. Θέλαμε να αρμονιστούν οι Έλληνες εδώ με τους Έλληνες της διασποράς σ' όλη την Ευρώπη. Υπήρχαν και αντιρρήσεις και από Έλληνες που ήταν κομματικά στελέχη, από το Κρνοβ, το Γιέσενικ, που ήταν κολλημένοι στο τι έγινε με την περιουσία του ΚΚΕ εδώ, γιατί το Κόμμα τους ξέχασε, κ.τ.λ., και τότε έπρεπε να τους εξηγήσουμε ότι εμείς δε πάμε να κάνουμε άλλο κόμμα, απλώς μία ένωση που είχανε και άλλου ο ελληνισμός. Ήταν πάρα πολύ δύσκολο να τους κάνουμε να καταλάβουν. Διότι αυτοί οι άνθρωποι είχαν μεγαλώσει με μία άλλη νοοτροπία, ιδεολογία από το 1948.

Είναι αλήθεια ότι το πρώτο καταστατικό το δούλεψα εγώ με την τεχνική βοήθεια και υποστήριξη του Μιχάλη Ζέρβα, ανεξάρτητα εάν δε συμφωνούσαμε στο εάν θα το λέγαμε σύλλογο ή ομοσπονδία. Έτσι μετά από το 1992, έγιναν οι σύλλογοι εκεί που υπήρχε ελληνισμός (στην Οστράβα, Κρνοβ, Γιέσενικ, Βρμπνο, Μπρνο, κ.ο.κ) και στήσαμε τις κοινότητες και μετά την Ομοσπονδία Ελληνικών Κοινοτήτων. Είχα την τιμή να είμαι ο πρώτος αντιπρόεδρος της Κοινότητας της Πράγας, το δεξί χέρι του Λ. Παπαδόπουλου, του μεγάλου δασκάλου του ελληνισμού εδώ. Θέλαμε να κάνουμε κάτι διαφορετικό από το κομματικό επίπεδο το οποίο είχαν μέχρι τότε οι γιορτές (εθνικές γιορτές, ΕΑΜ, ΕΠΟΝ, κτλ). Εμείς θέλαμε να κάνουμε κάτι το πιο ανοιχτό που ζητούσανε τότε οι Έλληνες. Θυμάμαι το Πονρεπό όπου δούλευε ο Αντώνης Αραμπατζής, κάναμε Μέρες του Ελληνικού Κινηματογράφου, Εκθέσεις ζωγραφικής, μέχρι και εκδηλώσεις για το Πολυτεχνείο, και πάντα με δωρεάν είσοδο. Θυμάμαι τον Ηλία Σγκάφα και το Λ. Παπαδόπουλου να λεν πως θα κάνουμε εκδηλώσεις όταν το ταμείο είχε μείον. Τους έδειξα το δρόμο με τους χορηγούς, έκανα και την εκδήλωση κι ότι είχα βγάλει από το εισιτήριο εισόδου (συμβολικό ποσό) και από τη λαχειοφόρο αγορά, ήταν τα κέρδη. Όταν τα είδαν αυτά, οι παλιοί, οι οποίοι δεν είχαν τέτοιες εμπειρίες «έμειναν με το στόμα ανοιχτό». Κι έτσι ξεκινήσαμε τις δραστηριότητες κι από πλευρά κουλτούρας (κάναμε εκδήλωση

αφιερωμένη στη Μελίνα Μερκούρη), και γενικά προσπαθούσαμε να βάλουμε ένα άλλο πνεύμα και κουλτούρα που θα έδενε τους Έλληνες.

Μετά το 1995-96 λόγω σπουδών και δουλειάς, αποχώρησα. Αλλά πιστεύω αυτό το οποίο παίζει μεγάλο ρόλο είναι το πόσο εμείς όλοι οι Έλληνες της διασποράς μπορούμε να είμαστε ενωμένοι, διότι οπότε έχουμε ενωθεί, έχουμε μεγαλουργήσει. Τα προσωπικά πάθη στους Έλληνες τους έχουν φέρει σε πάρα πολλά πράγματα πίσω. Αυτό μπορούμε να το δούμε και στα διεθνή μας θέματα, είτε είναι το Κυπριακό, είτε το Μακεδονικό, όπου δεν είμαστε ενωμένοι.

Από την Πράγα έχω φύγει εδώ και επτά χρόνια. Έρχομαι πέμπτη φορά και κάθε φορά που έρχομαι ακούω ότι ο ένας επιχειρηματίας δε μιλάει με τον άλλον, ο ένας Έλληνας δεν τα έχει καλά με τον άλλον Έλληνα. Εδώ χρειάζεται όλοι οι Έλληνες να είναι ενωμένοι, το προσωπικό τους κέρδος να το βάλουν στην άκρη, να συνεισφέρουν όσο μπορούν σε μια κοινή προσπάθεια και να μη λεν «τι με νοιάζει, άφησε τους αυτούς να τρέξουν». Γιατί; Ναι μεν κάποιος μπορεί να τρέχει αφιλοκερδώς, όπως κάνεις εσύ σήμερα, όπως έκανα εγώ παλιά, όσοι κάνανε τόσο άλλοι... Να μη ξεχνάμε ότι για να φτάσουμε εδώ που φτάσαμε σήμερα, κάποιος δώσανε τη ζωή τους για να μπορεί κάποιος να καυχείται «εγώ είμαι Έλληνας επιχειρηματίας και τίποτα άλλο». Γι' αυτό όταν γίνεται μία προσπάθεια πρέπει να υπάρχει ο συνδικτικός κριτικός, να μπορούν οι Έλληνες επιχειρηματίες όταν βρουν κάτι το κοινό να τους ενώνει, να μπορούν να επιστρατεύονται και να συνεργάζονται.

Κ: Βλέπεις κάποιες αλλαγές στην Πράγα από τότε που έφυγες από εδώ;

Τις αλλαγές τις βλέπεις όταν φεύγεις από το περιβάλλον που ζεις. Το 2005-06 Πρωτοχρονιά, όταν ήμουν εδώ, βρήκα στο πορτοφόλι μου ότι το εισιτήριο για το μετρό ήταν 8 κορώνες, τώρα κάνει 18, της μεταφοράς έκανε 12 κορώνες, τώρα κάνει 26. Η αύξηση αυτή, πάνω από 100% δεν υπάρχει στους μισθούς. Είναι γεγονός ότι η Πράγα και οι Τσέχοι είναι τυχεροί σ' ένα πράγμα – είναι στο κέντρο της Ευρώπης. Δεν υπάρχει διεθνές εταιρία που μα μην έχει παράρτημα ή έδρα στην Πράγα για όλη την Ευρώπη. Οι φοιτητές του Οικονομικού Πανεπιστημίου, όλοι δουλεύουν σ' αυτές τις εταιρίες, σε ξένα κεφάλαια. Ο απλός ο κόσμος; Ο κόσμος έχει διαιρεθεί στα δύο – είναι αυτοί που έχουν καλές δουλειές και παίρνουν κάποια καλά χρήματα, είναι αυτοί που τα τελευταία 15-17 χρόνια έχουν σπουδάσει, ξέρουν ξένες γλώσσες, έχουν γνώσεις τεχνολογιών, υπολογιστών. Και υπάρχει ο κόσμος ο οποίος υποφέρει. Η ψαλίδα έχει μεγαλώσει πάρα πολύ. Το άλλο που εμένα μου κινεί πάρα πολύ την περιέργεια είναι,

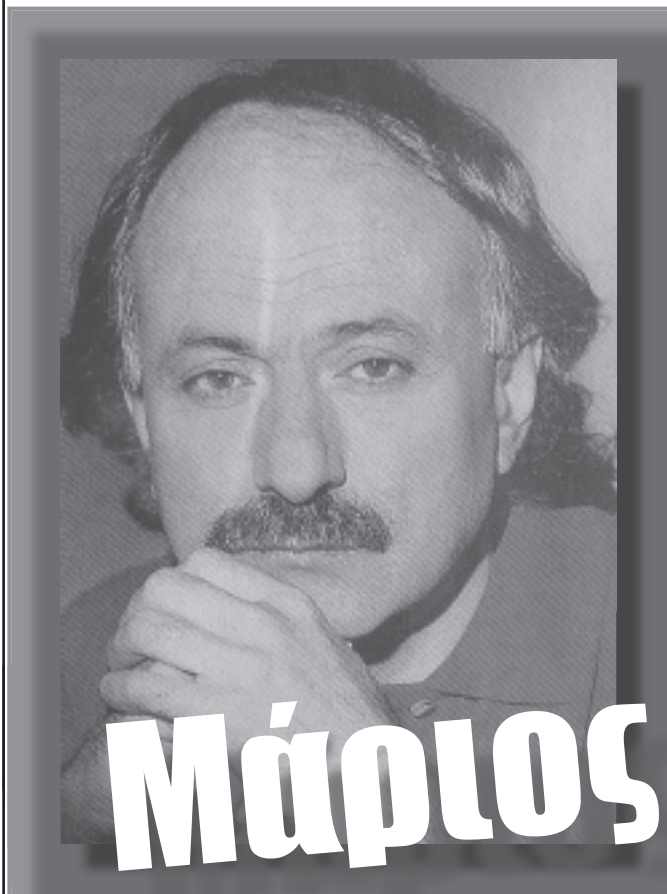
ότι ζούμε σε μια Αθήνα με 4.5 εκατομμύρια, και τόσες Υπεραγορές που βρίσκεις εδώ, δεν έχει η Αθήνα. Αυτό θα πει ότι εδώ είναι πολύ καταπιεσμένα τα μεσαία στρώματα. Σε λίγο θα εκλείψει να υπάρχει το μεσαίο στρώμα – το μανάβικο της γειτονιάς, η μικρή επιχείρηση της γειτονιάς, δηλαδή θα έχουμε ότι έρθει από έξω ή τίποτα... Και στην Ελλάδα η οικονομική κατάσταση είναι πάρα πολύ δύσκολη μετά το 2004.

Κ: Πες μας κάτι για την προσπάθεια σου να οργανώσεις το Σύλλογο Αποφοίτων της Τσεχοσλοβακίας;

Τώρα κάνω μία προσπάθεια να διοργανώσω Σύλλογο Αποφοίτων της Τσεχοσλοβακίας. Πρώτα, βρεθήκαμε 60 άτομα μετά από πολλά τηλεφωνήματα που έκανα, από όλη την Ελλάδα, στο εστιατόριο της «Βοημίας» στην Αθήνα. Υπάρχουν τρεις υποθέσεις για να γίνει κάποιος μέλος: πρώτων, να έχει γεννηθεί στην Τσεχοσλοβακία και να έχει σπουδάσει εδώ, και είτε να ζει στην Ελλάδα, είτε στην Τσεχία. Δεύτερων, να είναι Έλληνας που ήρθε από την Ελλάδα να σπουδάσει στην Τσεχία και ζει στην Ελλάδα ή στην Τσεχία και τρίτων, οποιοσδήποτε που έχει παντρευτεί από οποιαδήποτε χώρα κι έχει σύντροφο από άλλη χώρα. Ο στόχος μας είναι η φιλία και οι καλές σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών, των δύο πρεσβειών. Ακόμα περιμένουμε την έγκριση του καταστατικού μας, μέσα σε δύο μήνες θα την έχουμε, ήδη έχουμε ξεπεράσει τα 150 μέλη. Θέλουμε να οργανώσουμε και κοινές εκδηλώσεις με την Πράγα, με την Ελληνική Κοινότητα της Πράγας και τις άλλες Ελληνικές Κοινότητες στην Τσεχία. Υπάρχουν πολλά περιθώρια, π.χ. πρέπει να γίνει αρκετή δουλειά με την ελληνική νεολαία. Το Σάββατο, στη γιορτή σας, η οποία ήταν πολύ καλή, έλειπε η νεολαία. Πρέπει να γίνει μία προσπάθεια, έτσι ώστε η νεολαία να ακούει Ελλάδα και να ενθουσιάζεται, διότι δεν είναι μόνο το ελληνικό τραγούδι. Κι εμείς μπορούμε να βοηθήσουμε από την Ελλάδα. Πολλοί από μας έχουν θέσεις-κλειδιά στην Ελλάδα κι έχουμε τη δυνατότητα. Ίσως στην Τσεχία και οι ελληνικές κυβερνήσεις δεν είχαν δώσει τη προσοχή που χρειάζεται ο ελληνισμός εδώ, όπως έκαναν στην Ουκρανία, Γεωργία, κ.ο.κ.

Κ: Και το μήνυμά σου για τον ελληνισμό στην Τσεχία;

Επειδή έζησα πολύ καιρό εδώ μαζί με τους Έλληνες, επειδή το πονάω το θέμα, το μήνυμά μου προς όλους τους Έλληνες στην Τσεχία είναι – αγάπη, ομόνοια, συνεργασία και πάντα με το κεφάλι ψηλά, με την ελληνική σημαία μπροστά, για την Ελλάδα, όλοι μαζί ενωμένοι.

«Έφυγε» μεγάλος μουσικοσυνθέτης της Κύπρου και της Ελλάδας

Μάριος Τόκας

Στις 27 Απριλίου 2008, μετά από μια δύσκολη μάχη με τον καρκίνο, μας άφησε πρόωρα ο άνθρωπος που προίκισε το ελληνικό τραγούδι με ευγένεια, ο σεμνός και παθιασμένος πατριώτης της Κύπρου και της Ελλάδας, ο μουσικοσυνθέτης από τη Λεμεσό (Κύπρος), Μάριος Τόκας. Στην κηδεία του στην Αθήνα, στις 29 Απριλίου 2008, την Κύπρο αντιπροσώπευσε ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας Δημήτρης Χριστόφιας, ο Δήμαρχος της Λεμεσού Ανδρέας Χρήστου και πολλοί φίλοι του Μάριου Τόκα. Ο Μάριος Τόκας έγραφε τραγούδια να «του ταιριάζουν» και να «φτάνουν στον κόσμο». Το 1999 σε συνεργασία με τον Δημήτρη Μητροπάνου γράφει τη χρυσή σελίδα του ελληνικού λαϊκού τραγουδιού με το δίσκο «Εντελβάνις», ο οποίος έγινε «χρυσός» των 27.000 αντιτύπων. Ο Μάριος Τόκας τίμησε με τη μουσική του τον αγώνα της ΕΟΚΑ («Ψυχή τε και σώματι», με τραγούδια του σε ντοκιμαντέρ του ΡΙΚ για την Ανεξαρτησία της Κύπρου), την εργατιά, την Παναγία-μάνα («Θεογεννήτωρ Μαρία» με μελοποιημένους ύμνους στη Θεοτόκο του αγιορείτη μοναχού Γεράσιμου Μικραγιαννανίτη), τον έρωτα («Σ' αγαπώ σαν το γέλιο του Μάη», «Σ' αναζητώ Σαλονίκη ξημερώματα», «Γιιά σου Ελλάδα»), την Κύπρο («Η δική μου η πατρίδα είναι μοιρασμένη στα δυο», «Ανασήκωσε την πλάτη Πενταδάχτυλε»). Ο πρόωρος θάνατός του συγκλόνησε την Κύπρο και την Ελλάδα. Η «Κ» εκφράζει τα θερμά συλλυπητήριά της στην οικογένειά του.

Έγραφε για την παρέα («Φ», 29 Απριλίου, 2008)

Ο τίτλος που έδωσε στον πρώτο του δίσκο έμελλε να είναι συμβολικός για όλη τη δημιουργική του πορεία. «Όλη η πορεία μου ήταν προσηλωμένη πάντα στο ότι το τραγούδι πρέπει να φτιάχνει παρέες και μάλιστα σε εποχές που από τη φύση τους δεν φτιάχνουν παρέες αλλά τις διαλύουν» ανέφερε. «Ακόμα και τα τραγούδια που έχω γράψει πάνω σε «δύσκολους στίχους» όπως η «Αμμόχωστος βασιλεύουσα» ή μερικά τραγούδια για την Κύπρο γίνονται τραγούδια παρέας. Ακόμα και στο «Θεογεννήτωρ Μαριά» που είναι σε κείμενα εκκλησιαστικά λειτουργεί φόρμα του κουπλέ-ρεφρέν του τραγουδιού».

Όσο για το πώς κατόρθωνε να ανανεώνεται ως καλλιτέχνης μέσα σε αυτή τη ζούγκλα που περιβάλλει το ελληνικό τραγούδι σήμερα; «Χρειάζεται υπομονή και να είσαι έτοιμος να λες όχι. Έχω στη ζωή και την καριέρα μου πει περισσότερα όχι παρά ναι. Η μόδα και ο συρμός εύκολα μπορούν να σε πάρουν μαζί τους και ακόμα πιο εύκολα να σε εξευτελίσουν. Όχι... η μόδα ας ακολουθεί εμάς και όχι εμείς αυτήν. Η φρεσκάδα υπάρχει πάντα στην αλήθεια. Το κυνήγι της αλήθειας ανανεώνει τη δημιουργία».

Η ΕΚ της Πράγας θα τιμήσει τον Μάριο Τόκα με μία μουσική βραδιά για το έργο και τη ζωή του.

Πάσχα στη

Λαγγαδιά, Πέλλας

(Ευχαριστώ τη Μαρίκα Βαρελά-Ματσερίδου από τη Λαγγαδιά για το βιβλίο που μου δάνεισε.)

πλατεία ή στα σπίτια περνούσαν την ώρα τους αστεειεύομενοι ή πίνοντας κανένα ποτηράκι κρασί ή τσίπουρο. Τα βράδια του χειμώνα οι γυναίκες υφαίνοντας στους αργαλειούς ή κεντώντας κάνουν νυχτέρια και διασκεδάζουν. Ενώ οι άντρες πήγαιναν στο κυνήγι ή περνούσαν την

χωράφι μαζί με το αυγό. Την ημέρα δε αυτή τα παιδιά γυρίζουν από σπίτι σε σπίτι και τραγουδούν το: «Σήμερα μαύρος ουρανός, σήμερα μαύρη μέρα, σήμερα σταυρώσανε των πάντων Βασιλέα»...

Τη Μεγάλη Παρασκευή οι κάτοικοι συμμετέχουν σε μεγάλο πένθος και οι περισσότερες γυναίκες δεν τρώνε καθόλου. Το βράδυ όλες οι γυναίκες κάθονται στην Εκκλησία και ξενυχτούν τον Εσταυρωμένο. Βάζουν μπουκάλια με νερό πλάι του και τα παίρνουν το πρωί. Το νερό αυτό χρησιμοποιούν, όταν είναι άρρωστος κάποιος από την οικογένεια, του δίνουν να πει ή τον πλένουν.

Το Μεγάλο Σάββατο γίνεται από νωρίς το πρωί η προετοιμασία για το Πάσχα. Οι νοικοκύρηδες σφάζουν τα αρνιά και ετοιμάζουν τον οβελία. Ενώ οι νοικοκυρές ανάβουν από νωρίς το φούρνο και ψήνουν τα Λαμπροκούλουρα και διάφορα γλυκά.

Έτσι την πρώτη ημέρα μαζεμένη όλη η οικογένεια μετά τη δεύτερη Ανάσταση, τον εσπερινό, της Αγάπης, ψήνουν το αρνί και γλεντούν, γιορτάζουν ο καθένας με το δικό του τρόπο την Ανάσταση του Κυρίου. Τη Δεύτερη μέρα του Πάσχα, πηγαίνουν όλοι στην Εκκλησία, και μόλις τελειώσει ο παπάς παίρνει το Ευαγγέλιο και τα παιδιά τα λάβαρα και κάνουν το γύρο (λιτανεία) του χωριού. Σε διάφορα σημεία ο παπάς σταματάει και διαβάσει μια περικοπή από το Ευαγγέλιο και σε εκείνο το σημείο βάζει ένα αντίδωρο στην κουφάλα ενός δέντρου. Αφού γίνει η περιφορά σε όλο το χωριό, επιστρέφουν όλοι στην εκκλησία όπου παίρνουν αντίδωρο και φεύγουν για τα σπίτια τους. (Από το Αφιέρωμα στην ιστορική – ακριτική Λαγγαδιά, 1997 του Παναγιωτίδη Βασίλειου, δάσκαλος)

Το ακριτικό χωριό Λαγγαδιά (Λουγούντσα) βρίσκεται στο νομό Πέλλας, κοντά στα σύνορα με την πρώην Γιουγκοσλαβία. Είναι ένα μικρό χωριουδάκι το οποίο έχει πλούσια ιστορία. Πολέμησε τους Τούρκους κατακτητές, τους Βούλγαρους Κομιτατζήδες. Το χωριό έχει δώσει στην ιστορία των Μακεδονικών Αγώνων αρκετούς Μακεδονομάχους, όπως τον Παπανώε, η προτομή του οποίου βρίσκεται στην πλατεία του οικισμού της Λαγγαδιάς και το Γεωργίου Ραγκώδη, που ήταν και 20 χρόνια Πρόεδρος της κοινότητας. Με το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, το χωριό το κάψανε οι Βούλγαροι κατακτητές σκοτώνοντας και 25 νέους. Πολλοί κάτοικοι εγκατέλειψαν το χωριό κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου διότι στην περιοχή αυτή διεξάγονταν καθημερινά μάχες μεταξύ των ανταρτών και του κυβερνητικού στρατού. Σήμερα υπάρχουν γύρω στις 25-30 οικογένειες, περίπου 150 κάτοικοι. Παλιότερα το χωριό είχε γύρω στις 300 οικογένειες.

«Η ζωή στο χωριό από τα χρόνια της Τουρκοκρατίας ήταν δύσκολη. Οι κάτοικοι εργαζόταν από την ανατολή ως τη δύση του ηλίου στους αγρούς ή στα χειμαδιά, για να βγάλουν τίμια το ψωμί τους.

Η Κυριακή ήταν ημέρα που όλοι πήγαιναν στην εκκλησία και μετά στην

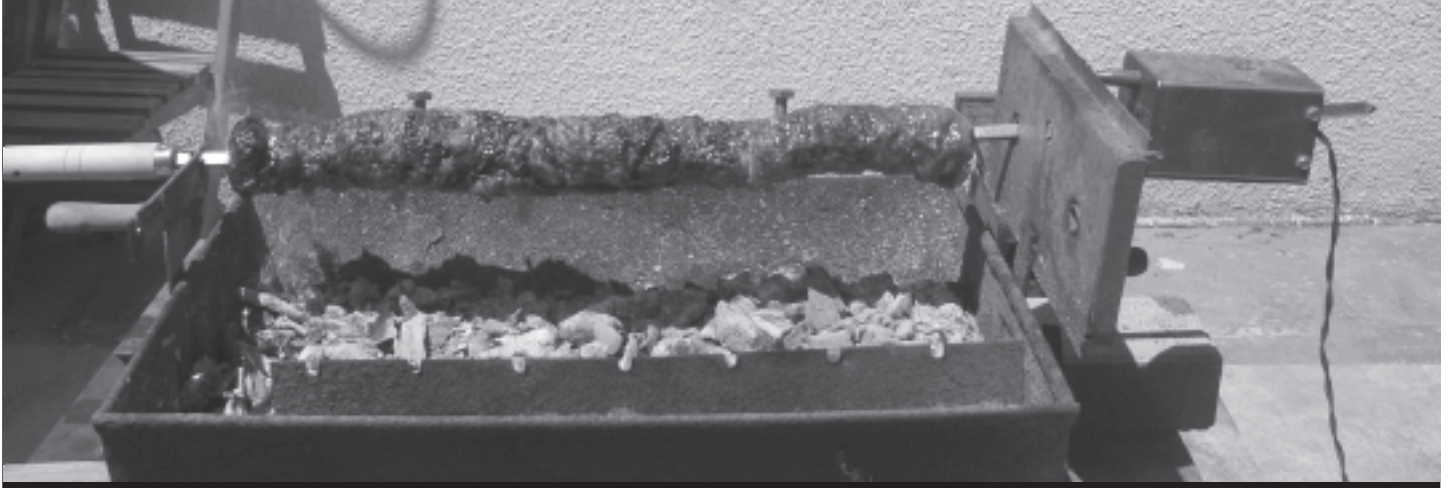
ώρα τους στο καφενείο.

Οι πιο συνηθισμένοι τρόποι διασκέδασης ήταν οι γάμοι, τα βαφτίσια, οι ονομαστικές γιορτές, τα πανηγύρια, και οι μεγάλες θρησκευτικές γιορτές, Χριστούγεννα, Πάσχα, της Παναγίας.

Ο εορτασμός του Πάσχα έχει κι αυτός ξεχωριστό χρώμα ανάμεσα στις άλλες γιορτές. Χαρακτηριστικά και ιδιαίτερα γνωρίσματα έχουν τα ήθη και έθιμα της μεγάλης αυτής γιορτής. Οι προετοιμασίες αρχίζουν πριν από τη Μεγάλη Εβδομάδα, με το άσπρισμα των σπιτιών, για να έχουν κι αυτά κάτι το ξεχωριστό στην μεγάλη αυτή γιορτή της Χριστιανοσύνης.

Τη Μεγάλη Πέμπτη οι νοικοκυρές βάζουν κι ένα κόκκινο αυγό, το πρώτο το τοποθετούν στο εικονοστάσι του σπιτιού για ένα ολόκληρο χρόνο. Αφού βάλουν το καινούργιο αυγό παίρνουν το παλιό και το θάβουν σε ένα χωράφι, για να προστατεύει ο Θεός το σπίτι, τα ζώα και γενικά όλη την περιουσία από κάθε φυσικό κακό (χαλάζι, κεραυνό, κ.τ.λ.).

Επίσης τη Μεγάλη Πέμπτη όλες οι μητέρες λούζουν τα παιδιά, παίρνουν ένα αυγό, και το γυρίζουν τρεις φορές γύρω από το πρόσωπο του παιδιού ή κάνουν το σχήμα του σταυρού, για να φυλάει το παιδί από τον κεραυνό. Μαζί δε με το αυγό βάζουν και μια κλωστή μάλλινη, που τη θάβουν στο

Στην Κύπρο...

Έθιμα του Πάσχα στο αγροτικό σπίτι
Αντρούλας Εγγλέζου
(από τη «Χαραυγή», 24 Απριλίου 2008)

Το Πάσχα είναι η μεγαλύτερη και λαμπρότερη γιορτή του Χριστιανισμού. Μοναδική μέσα σε όλες τις γιορτές του Ελληνισμού, συνεχίζει να γιορτάζεται μέχρι σήμερα με ιδιαίτερη ευλάβεια και μεγαλοπρέπεια.

Οι μέρες της ανάστασης αναμένονται πάντα από μικρούς και μεγάλους σαν ένα από τα πιο χαρμόσινα γεγονότα της χρονιάς. Οι νοικοκυρές της υπαίθρου, πιστές στην παράδοση και στα έθιμα του Πάσχα, από πολύ νωρίς αρχίζουν το καθάρισμα και το ασπρομπογιατίσιμα των σπιτιών και των υποστατικών τους. Ολόκληρο το σπίτι πρέπει να φρεσκαριστεί.

Συνήθως τη Μεγάλη Δευτέρα οι περισσότερες νοικοκυρές ζυμώνουν τα παραδοσιακά κουλούρια, τις γλυσταρκές και τα παξιμάδια για τη μεγάλη νηστεία της Αγίας Εβδομάδας.

Το Σάββατο του Λαζάρου, παλαιότερα, τα παιδιά γύριζαν από σπίτι σε σπίτι για να τραγουδήσουν το τραγούδι του Λαζάρου. Ένα παιδί, έχοντας στο λαιμό του μια κλωστή που πάνω ήταν περασμένες κίτρινες μαργαρίτες, «Λαζάρου» όπως τους λέμε, ξάπλωνε στο έδαφος για να αναπαραστήσει το νεκρό Λάζαρο. Ένα άλλο παιδί έλεγε το «Λάζαρε δέυρο έξω» και αμέσως σηκωνόταν ο υποτιθέμενος Λάζαρος. Οι σπιτονοικοκύρηδες τα φίλευαν με αυγά, παξιμάδια και πολύ σπάνια με λεφτά.

Η Κυριακή των Βαΐων συμβολίζει τη θριαμβευτική είσοδο του Χριστού στα Ιεροσόλυμα όπου ο κόσμος τον υποδέχτηκε με βάγια και κλωνάρια ελιάς. Γι' αυτό μέχρι σήμερα συνηθίζεται κάθε οικογένεια να μεταφέρει στην εκκλησία μια δέσμη από κλαδιά ελιάς για να μείνουν μέσα στην εκκλησία μέχρι να σαρανταρίσει το «Χριστός Ανέστη». Τα φύλλα αυτά της ελιάς χρησιμοποιούνται για το θυμίαμα στο σπίτι για την προστασία της οικογένειας από φθονερό μάτι και από κακά πνεύματα. Παράλληλα σε ορισμένα σπίτια συνηθίζεται να βάζουν στα πορτοπαράθυρα κλαδιά ελιάς σαν σύμβολο ιερό και ευλογίας.

Τη Μεγάλη Πέμπτη, γνωστή και ως «Κοτσινοπέφτη», βάζονται τα κόκκινα αυγά που συμβολίζουν το αίμα που έχυσε ο Χριστός κατά τη σταύρωσή του. Σύμφωνα με την παράδοση λέγεται ότι εκεί που έπεφταν οι σταγόνες αίματος του Χριστού, φύτρωναν κόκκινες παπαρούνες. Σήμερα το βάψιμο των αυγών γίνεται συνήθως το Μεγάλο Σάββατο και μάλιστα με ποικίλα χρώματα.

Παλαιότερα, το βράδυ της Μεγάλης Πέμπτης, κάθε σπίτι μετέφερε στην εκκλησία ένα μικρό δοχείο με νερό για να τοποθετηθεί κάτω από το αναλόγιο, μπροστά στην ωραία πύλη, για το διάβασμα των δώδεκα ευαγγελίων και έμενε μέχρι να τελειώσει και η πρωινή ακολουθία της Μεγάλης Παρασκευής. Το αγιασμένο νερό χρησιμοποιείτο για το προζύμι στα λαμπριάτικα ψωμιά και το διατηρούσαν μέχρι τον επόμενο χρόνο.

Η Μεγάλη Παρασκευή θεωρείται μέρα γενικού πένθους και νηστείας. Ορισμένα άτομα συνηθίζουν μέχρι σήμερα να πίνουν λίγο ξύδι τη μέρα αυτή, σ' ένδειξη σεβασμού προς τον Κύριο που τον υποχρέωσαν να πει ξύδι πάνω στο Σταυρό.

Το Μεγάλο Σάββατο, μέρα χαρά Θεού, θ' ανάψουν τους φούρνους για να ψήσουν τις «φλαούνες» που είναι το πιο ξεχωριστό και παραδοσιακό παρασκεύασμα που γίνεται μόνο στον τόπο μας και συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Μαζί με τις φλαούνες φτιάχνουν το σταυροκούλουρο όπου τοποθετούν στη μέση ένα κόκκινο αυγό. Επίσης κάμνουν τα πασχαλινά κουλούρια και τις αukoτές για τα παιδιά, τις οποίες θα πάρουν μαζί τους το βράδυ στην εκκλησία. Καθένας δεν τρώει φλαούνα παρά μόνο το βράδυ μετά το «Χριστός Ανέστη».

Μια ιδιαίτερη παραλλαγή της φλαούνας που γίνεται μέχρι σήμερα στην επαρχία Πάφου είναι οι «πασκίες» που έχουν γέμιση κομμάτια τηγανισμένου κρέατος αρνιού ή χοιρινού αντί τυρί. Πήραν το όνομα τους από το Πάσχα. Οι φλαούνες αποτελούν συνέχεια ενός αρχαίου ελληνικού εθίμου της παρασκευής ενός είδους γλυκίσματος με ξηρούς καρπούς που λεγόταν «παλάθη».

Το σφάξιμο του αρνιού είναι έθιμο που συνηθίζεται για την απαραίτητη σούβλα του Πάσχα και τη σούπα. Σε μερικά χωριά της επαρχίας Λευκωσίας όπως Ακάκι, Περιστερώνα, Παλαιομέτοχο, εκτός από την πατροπαράδοτη σούβλα, συνηθίζεται το προσθήκη από το αρνί να παραγεμίζεται με ρύζι, συκώτι και διάφορα μπαχαρικά και να φουρνίζεται στον παραδοσιακό φούρνο αφού ανάψουν τους φούρνους σε διάφορες γειτονιές από το Μεγάλο Σάββατο για να είναι έτοιμο την ημέρα του Πάσχα.

Αφού ετοιμαστούν όλα οι πιστοί περιμένουν την ώρα που η καμπάνα θα κτυπήσει χαρμόσυνα για τη μεγάλη γιορτή της Ανάστασης.

Πριν το 1974 η καμπάνα της εκκλησίας κτυπούσε στις 2 η ώρα. Φθάνοντας στην αυλή της εκκλησίας οι κοπέλες έριχναν στη «λαμπρατζιά» «το Μάρτη» για να καεί.

Ο «Μάρτης» ήταν κλωστή που αποτελείτο συνήθως από τρία χρώματα, κόκκινο, άσπρο και χρυσοκίτρινο ή δίχρωμο άσπρο και κόκκινο σε άλλες περιοχές. Τον «Μάρτη» τον έβαζαν οι νέες την πρώτη του Μάρτη στο χέρι, ή στο δάκτυλο σαν δακτυλίδι και βραχιόλι ή στο λαιμό για να μην μαυρίσουν από τον ήλιο, όπως πίστευαν.

Το έθιμο της λαμπρατζιάς προέρχεται από το λαμπρά – πυρά και συνηθίζεται μέχρι τις μέρες μας. Πάνω στη λαμπρατζιά τοποθετούσαν και το ομοίωμα του Ιούδα για να τον κάψουν.

Την Κυριακή της Λαμπρής η καμπάνα κτυπούσε συνήθως στις 11 το πρωί και ο κόσμος μέχρι τις 12 πήγαινε στην εκκλησία, στη «Λιτή», όπως έλεγαν τον εσπερινό της Αγάπης.

Φορούσαν όλοι τα καινούργια τους ρούχα, συνήθως τα παιδιά και οι νέοι που έπρεπε να «παννίσουν».

Ύστερα από τη «Λιτή» οι κοπέλες μαζεύονταν στα σπίτια που είχαν καμάρες και μπορούσαν να στηρίξουν τα σχοινιά για να κρεμαστούν οι «σούσες» και να περάσουν την ημέρα τραγουδώντας και διασκεδάζοντας.

«Θεέ μου νάρταν οι Λαμπρές να κρεμαστούν οι σούσες τζαι να γιομίσουν τα στενά ούλλο μαυρομματούσες». Σε μερικά χωριά εκτός από τις σούσες, μετά τη λιτανεία συνηθίζαν να παίζουν διάφορα παιχνίδια στην αυλή της εκκλησίας όπως «Διτζίμη», «Ζίζυρο», «Συτζιά» και άλλα. Επίσης έκαμαν διάφορους αγώνες όπως γαϊδουροδρομίες και σακουλοδρομίες, έθιμα που συνεχίζονται μέχρι και σήμερα.

Συνέντευξή με μια γυναίκα που βρήκε την ηρεμία της στον παράδεισο του χωριού «Τρεις Ελιές»

Ανδρούλα Χρήστου

«Το Σπιτικό του Άρχοντα» Τρεις Ελιές, 4846 Λεμεσός
Androula Christou, tel.: +357 99527117, +357 25462120
www.spitiko.3elies.com

Η Ανδρούλα Χρήστου, από τη Λευκωσία, είναι απόφοιτη της Σχολής Διοίκησης Ξενοδοχείων και Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου της Κύπρου. Έφυγε από την πρωτεύουσα για να «ηρεμήσει» στη φύση μακριά από την «καθημερινότητα και τη βαβούρα της πόλης, τη ρουτίνα».

Μ' ενοχλεί πάρα πολύ η ρουτίνα. Γνωρίζοντας αυτό το χωριό ήταν μια ευκαιρία να ησυχάσω βρίσκοντας αυτό το σπίτι που ήταν κατάλληλο να μου δίνει ένα εισόδημα, μια ασχολία. Άρχισα να το συνδυάζω, να είμαι στο περιβάλλον που θέλω και συνάμα να προσφέρω κάτι σ' αυτό το περιβάλλον.

Είναι πολύ δύσκολο να επιβιώσεις στα χωριά του Τρόοδος. Είναι εγκαταλειμμένα από το 1980. Δεν υπάρχει υποδομή, δεν υπάρχουν υπηρεσίες, δεν υπάρχει όραμα από το κράτος, δεν υπάρχει καθόλου ενδιαφέρον. Πρέπει να το προγραμματίσεις πολύ συγκεκριμένα για να μπορέσεις να επιβιώσεις. Πριν από μένα στο χωριό κανείς δεν είχε σκεφτεί κάτι τέτοιο. Θεωρείτο ότι ήταν μια τρέλα αυτό που έκανα εγώ. Το νόμιζαν αδύνατο – ποιος να έρθει να κάνει διακοπές στις Τρεις Ελιές. Είχα βιώσει και μια αμφισβήτηση και από τους ντόπιους, αλλά και από τους δικούς μου. Όχι βέβαια από όλους, οι φίλοι μου που με ξέρουν, πίστευαν ότι θα τα καταφέρω και λέγανε ότι είναι πολύ καλό πράγμα αυτό που έκανα. Μέχρι σήμερα κανείς δεν έχει επενδύσει στο χωριό έστω και σ' άλλη κα-

τεύθυνση. Αυτό το όμορφο χωριό συνεχίζει να εγκαταλείπεται, να μαραίνει και να πεθαίνει.

Την δεκαετία του 1960, μετά την Ανεξαρτησία μας (από τους Άγγλους) είχε δοθεί μια ευκαιρία (που ήταν και μία αδιέξοδος) οι νέοι να σπουδάσουν, να φύγουν από τη μιζέρια του χωριού. Κι έτσι όλη η γενιά του '60 προπαντός τα αγόρια έπρεπε να σπουδάσουν. Αυτή ήταν η ευχή των γονέων – σπουδές στην πόλη. Και μέχρι το 1980 τα χωριά αυτά είχαν πια αδειάσει. Δεν είχαν πια νέους και αυτοί που είχαν μείνει, αργότερα ακολούθησαν τα παιδιά τους στην πόλη.

Δεν ξέρω σήμερα εάν ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού (ΚΟΤ) θέλει να αναπτύξει τον αγροτουρισμό. (Αυτή η λέξη δεν μ' αρέσει διότι δεν υπάρχουν πια αγρότες στα χωριά αυτά.) Πάντως τα έργα του δε δείχνουν κάτι τέτοιο. Διότι πρώτα πρέπει να υπάρχει το όραμα και μετά να υπάρχει καταγραφή, να γίνει ένας σχεδιασμός, με πέντε, δέκα χρόνια υλοποίησης του προγράμματος. Δεν έχω δει κάτι τέτοιο, κάτι το συγκεκριμένο. Ούτε υπάρχει ένας σχεδια-

σμός να βοηθήσει την υποδομή για να γίνει αυτό το πράγμα. Μέχρι τώρα αυτό το είδος τουρισμού αφήνεται στην ιδιωτική πρωτοβουλία των ανθρώπων που συνήθως δεν είναι επαγγελματίες και αναλαμβάνουν μια χρονοβόρα διαδικασία... Εγώ πιστεύω από τη στιγμή που τα χωριά μας έχουν εγκαταλειφθεί, και δεν υπάρχουν αγρότες, είναι μια ματαιοδοξία, μια ουτοπία να θέλεις να αναβιώσεις τη ζωή όπως ήταν πριν.

Αυτά τα πράγματα άρχισαν στην Ευρώπη πριν να φύγουν οι άνθρωποι στην πόλη, πριν την αστυφιλία. Άρα πρέπει να υπάρχουν άνθρωποι στο χωριό, οι οποίοι να ζουν αυτή τη ζωή. Σήμερα στα δικά μας τα χωριά στο Τρόοδος δεν υπάρχει ζωή. Είναι νεκρά τα χωριά. Τι αγροτουρισμό, τι ζωή να τους δείξεις. Είναι πια μουσειακός ο τρόπος αυτός...

Εγώ πιστεύω θα ήταν πολύ πιο ρεαλιστικό να κάνεις οικοτουρισμό, αυτή είναι η τάση που ζητά ο κόσμος. Να κάνεις τουρισμό στη φύση, να κάνεις δραστηριότητες στη φύση.

Να ζεις την ηρεμία που υπάρχει στο χωριό – μια απόλυτη απόλαυση της ηρεμίας του χωριού. Δεν υπάρχουν ούτε αγρότες ούτε αγροτουρισμός σε αυτά τα χωριά του Τροόδους. Όπως εισηγήθηκα και στον ΚΟΤ, ειδικά γι' αυτά τα χωριά του Τροόδους, είναι μέσα στη φύση, μπορούν να αξιοποιηθούν τα ποτάμια, τα μονοπάτια της φύσης, να συμπεριλαμβάνει το πρόγραμμα τους ανθρώπους που ασχολούνται μ' αυτά διότι δεν είμαι μόνη, υπάρχουν κι άλλοι σ' άλλα χωριά, πιο αναπτυγμένα από τις Τρεις Ελιές.

Εγώ άρχισα να αξιοποιώ το σπίτι αυτό πριν τέσσερα χρόνια, με όλη τη διαδικασία που απαιτεί ο ΚΟΤ και με τη δική τους έγκριση. Τότε είχε δημιουργηθεί ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα με την Ευρωπαϊκή Ένωση, για να στηρίξει αυτή την προσπάθεια. Εγώ είχα ήδη τελειώσει το σπίτι με τη στήριξη των διατηρητέων που δεν έχει καμιά σχέση με τον ΚΟΤ. Είχα πάρει την επιχορήγηση για τον εξοπλισμό από το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα. Η αλήθεια να λέγεται, δεν ήμουν κι εγώ σίγουρη εκατό τοις εκατό εάν το πράγμα θα είχε ανταπόκριση για τους Κύπριους. Και στην Ευρώπη εδώ και δέκα χρόνια άρχισε να προωθείται αυτό το είδος τουρισμού. Στην Κύπρο δεν υφίσταται καθόλου εκτός από κάποια χωριά κοντά στη θάλασσα. Πάντα προωθούσαν τη θάλασσα. Δεν υπήρχε κάτι που να είναι αποκλειστικά βουνό, να έχεις να κάνεις μόνο με τη φύση, χωρίς θάλασσα.

Τον πρώτο χρόνο όλα πήγαν πολύ ήπια, πολύ προσεχτικά για να μπορώ να παίρνω την άποψη των ανθρώπων που έρχονταν εδώ στο σπίτι αυτό. Μέχρι σήμερα, ευτυχώς, δε βρέθηκε κανένας να μην εκφράσει τον ενθουσιασμό του, και οι Κύπριοι, αλλά προπαντός οι ξένοι που έρχονται συνειδητά να κάνουν αυτό το είδος τουρισμού: να μείνουν μια βδομάδα στη φύση, να περπατούν μέσα στη φύση, να είναι ένα κατάλυμα που ο κόσμος μπορεί να ησυχάζει. Δυστυχώς και ευτυχώς, την πρόωθηση που πήρα είναι από ξένες εταιρίες και τηλεόραση κι όχι από τον ΚΟΤ.

Για τον κόσμο που επισκέπτεται το σπίτι αυτό, υπάρχει μια πλήρη ελευθερία για όλους, σα να ήρθαν στο σπίτι τους. Είναι όλα έτοιμα, καθαρά, με όλες τις ευκολίες διότι εγώ πιστεύω ότι μεν στην ήπια ζωή, ησυχία, αλλά πρέπει να έχεις την άνεση σου. Οι πλείστοι το αξιοποιούν μ' αυτό τον τρόπο και απλώς έρχονται για να ηρεμήσουν στο σπίτι αυτό – με τη θέα απέναντι, την ηρεμία του χωριού. Κάποιοι άλλοι όμως έρχονται ιδικά για να περπατήσουν, για να κάνουν ποδηλασία. Αυτοί συνήθως θέλουν να βρίσκουν το φαγητό

τους όταν επιστρέφουν. Γι αυτούς ετοιμάζω όχι μόνο κυπριακά φαγητά. Τα προϊόντα είναι φυσικά και φρέσκα, δεν είναι προετοιμασμένα. Οι πελάτες μου μπορούν να μαγειρεύουν μαζί μου, να τρων μαζί μου. Να είναι σαν στο σπίτι τους. Οι περισσότεροι είναι νεαροί και άνθρωποι κάποιας ποιότητας. Έρχονται διότι έχουν κάποια προπαίδεια, ξέρουν να ζουν με τον εαυτό τους, δε χρειάζονται άλλους για να τον ψυχαγωγήσουν. Αυτό έχω καταλάβει ως τώρα.

Αυτό το σπίτι που βλέπεις, είναι έτσι όπως το βρήκα. Πρόσθεσα μόνο τις ανέσεις, μπάνια, κτλ. Προσφέρουμε δυο αυτοτελείς σπίτια, το ένα με δύο υπνοδωμάτια με το δικό του κήπο, αυλή, είσοδος, κουζίνα. Το άλλο είναι μ' ένα υπνοδωμάτιο. Υπάρχει η προστασία του ιδιωτικού χώρου, όπως και η δυνατότητα να επικοινωνούν μαζί μου εάν το θέλουν, π.χ. στην αυλή όλου μαζί να κάνουμε παρέα. Έχουν τις κουζίνες τους και εάν θέλουν μπορούν να μαγειρεύουν μόνοι τους.

Συνήθως οι ξένοι νοικιάζουν αυτοκίνητο. Το φοβερό είναι ότι δεν έχουμε συγκοινωνία. Έχουμε ένα λεωφορείο που ξεκινάει 4 το πρωί για τη Λεμεσό και Λευκωσία, και 12:30 φεύγει από αυτές τις πόλεις για να επιστρέψει. Δεν εξυπηρετεί κανέναν που θέλει να επισκεφτεί το χωριό. Εάν έχουν αυτοκίνητο είναι πάρα πολύ εύκολο μέσα σε μία ώρα να βρεθούν σε ωραίες αμμουδιές της Πάφου. Τους προσφέρουμε ποδήλατα εάν θέλουν να νοικιάσουν. Οι άνθρωποι που έρχονται εδώ δεν παραπονιούνται για τη θάλασσα. Είναι τόσο όμορφο να είσαι μέσα στο δάσος και δε θέλουν τη θάλασσα.

στο «σαλόνι» με παραδοσιακά έπιπλα...

Κέρδος υπάρχει μόνο στην ποιότητα ζωής. Αυτό είναι για μένα – ποιότητα ζωής. Κι ας μην υπάρχουν νοσοκομεία, αρχή ιατρικής περιθαλψής εδώ κοντά. Είσαι στα χέρια του Θεού. Ναι, και άρχισα να σκέπτομαι ότι με την πάροδο του χρόνου οι κάτοικοι του χωριού θα πεθάνουν, όλοι είναι υπερήλικοι. Ε, και εάν ο Ωνάσης είχε ένα νησί δικό του, θα μείνω μόνη μου εδώ, θα έχω ένα χωριό δικό μου... Είναι πολύ απογοητευτική η κατάσταση, αλλά δε με τρομάζει αυτό το πράγμα. Τη μόνη προοπτική που θα ήθελα να καταφέρω είναι να βρω επιχορηγήσεις να κάνω αυτό το βιωματικό μουσείο, το οποίο θα είναι εκπαιδευτικό, όχι μόνο για μαθητές: το πώς ζούσαν οι άνθρωποι, τι έκαναν, ποιες ήταν οι ασχολίες τους. Να πατήσουν μερικά σταφύλια να κάνουν το μούστο, να κάνουν σταφίδα, σουσουόκο, να ανάψουν τον φούρνο, να κάνουν ζύμη. Αυτά που δε μπορούμε να τα αναβιώσουμε, θα τα έχω σε ψηφιακή μορφή, υπολογιστές, βίντεο. Έχω ιδικό δωμάτιο για το μουσείο. Αλλά για να γίνει το μουσείο, θέλει ιδικούς. Δυστυχώς, έχω αποταθεί και στο Τμήμα Γεωργίας, και στον ΚΟΤ, και δεν έχουν κάνει κανένα πρόγραμμα που να επιχορηγείται κάτι τέτοιο. Δεν το θεωρούν σημαντικό για να το κάνουν.

Κάτι μου λέει μέσα μου, ότι αυτός είναι ο τρόπος ζωής στον οποίο θα προστρέξουν οι άνθρωποι στο μέλλον με την καταστροφή του περιβάλλοντος. Πιστεύω ότι η ζωή, οι συνθήκες θα γίνουν αβιώτες – ο θόρυβος και η ρύπανση της πόλης. Πιστεύω σε κάποια στιγμή θα εκτιμηθεί αυτός ο τρόπος ζωής, μακριά από την πόλη, το θόρυβο και το εύχομαι...

Τρεις Ελιές – Μονοπάτι Μελέτη της Φύσης

Το μονοπάτι Μελέτης της Φύσης αποτελεί τμήμα του μονοπατιού, που συνέδεε την Πάφο με την περιοχή Μόρφου. Μαζί με τη φυσική ομορφιά συνυπάρχουν ιστορικά, θρησκευτικά και γεωμορφολογικά στοιχεία. Περνά πάνω από δύο Ενετικά γεφύρια και συνδέεται με το ευρωπαϊκό μονοπάτι E4. Η πορεία του είναι παράλληλη με την πορεία του ποταμού. Η εναλλαγή του τοπίου, σε συνδυασμό με τα πιο πάνω, το καθιστά ένα από τα μοναδικά μονοπάτια του τόπου. Την άνοιξη χαίρεσαι τις βιολιέτες, τα κυκλάμινα και άλλα είδη εποχικών φυτών. Στη διαδρομή υπάρχουν περισσότερα από τριάντα είδη φυτών μεγάλης βιολογικής σημασίας. Έχει μήκος 2.5 χμ.

Κ: Ευχαριστώ την Ανδρούλα για τη φιλοξενία της και τις λίγες ώρες σε έναν παράδεισο της φύσης. Της ευχόμαστε επιτυχία στο έργο της και καλή αντάμωση.

Μερικές ελληνικές ιδιοφυΐες

Φύση

Καιρικές συνθήκες

Ο Φλεβάρης κι αν φλέβισει, καλοκαίρι θα μυρίσει –
από το Φεβρουάριο μήνα ευνήθως καλύτερεύουν οι
καιρικές συνθήκες

Το τραγούδι με τον τρίγο, το Δεκέμβρη ιδιοφυΐα –
κάθε ιδράγμα στον καιρό του

Καθαρός ουρανός, αστραυδές δε φοβάται – ο ελληκρινής
και τίμος άνδρωιδος, δε φοβάται τις κατηγορίες

Έβαλε το νερό στ' αυλάκι – έβαλε μια βερρά στις δου-
λειές του

Η ιδέτρα ιδου κυλάει, μοίχλα δεν ιδάνει – ο εργα-
τικός ο άνδρωιδος δε στερείται ιδιότα τα ιδρος το γεμ

Τα μεγάλα ιδιοτάμα, από μικρές ιδηγές ιδηγάγουν –
ιδιόλλες φορές, μεγάλοι άνδρες (και γυναίκες) κατά-
γονται από μικρά μέρη

Περί ανέμων και ιδάτων – ενομιλίες για διάφορα
δέματα χωρίς ιδιαιτερη σημασία, ιδου δεν αφορούν
κανέναν

Και ο μήνας έχει εννά – δε νοιάζεται καθόλου, ιδέρα
βρέχει

Βουνό με βουνό δε εμίζει – οι άνδρωιδος εμίζουν. Πέ-
ζεται γι' αυτούς ιδου έχουν να ιδωδού ιδιόλι καιρό
και ειναντιούνται

Έχει ο καιρός ζυρίσματα – αλλάγουν οι καταστάσεις,
ζυρίζει ο τροχός

Το βαδί ιδιοτάμ, κρότο δεν κάνει – οι σοφοί και κα-
νοί δεν αυτοιδροβάλλονται

Ο Στέργιος γεννήθηκε στην Τσεχοσλοβακία, επαναπατρίσθηκε το 1984, ξαναγύρισε στην Πράγα το 2000, και επέστρεψε στη Θεσσαλονίκη το 2006. Στην Ελληνική Κοινότητα της Πράγας ήταν δραστήριο μέλος και ακόμα σήμερα τον ευγνωμονούμε για τη βοήθεια του να εγκριθεί από το Υπουργείο Πολιτισμού της Τσεχίας η πρώτη επιδότηση για την έκδοση του περιοδικού μας. (Είχε πολλά «μέσα» εκεί...) Μαζί με τη συντρόφισσα του Φανή Νεδέλκου (ήταν μέλος του ΔΣ της Πράγας) προσφέρανε πάρα πολλά στην Κοινότητά μας. Μας λείπουν πολύ...

Ο Στέργιος Φουντουκίδης μιλά στο «Καλημέρα»

αγάπη, ομόνοια, συνεργασία και πάντα με το κεφάλι ψηλά, με την ελληνική σημαία μπροστά, για την Ελλάδα, όλοι μαζί ενωμένοι

Είμαι παιδί πολιτικών προσφύγων. Η μητέρα μου, από τη Νότια, ήταν μαχήτρια του ΔΣΕ (Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας). Βγήκε στο βουνό με τους πρώτους αντάρτες το 1946, ενώ ο πατέρας μου είχε φύγει στη Σερβία, στο Μπούλκες, κυνηγημένος από τους Γερμανούς για ένα σαμποτάζ που τους έκανε μαζί με τον ξάδερφο του, το Στέργιο. Το Στέργιο τον πιάσανε οι Γερμανοί και τον εκτελέσανε. Ήταν το 1944. Μετά τη Συμφωνία της Βάρκιζας, το 1945, άρχισαν να καταφτάνουν στο Μπούλκες πολλοί καταδιωκόμενοι. Ο πατέρας μου είχε μάθει τα σέρβικα πολύ καλά, κι έτσι ήταν μεταφραστής στο Μπούλκες. Το 1948 πήγε και η μάνα μου στο Μπούλκες αφού είχε τραυματιστεί δύο φορές στο βουνό και ακόμα κουβαλάει ένα βλήμα στο πόδι.

Εγώ γεννήθηκα το 1950 στο Γιέσενικ, στην Τσεχοσλοβακία. Μεγάλωσα μ' αυτές τις ιστορίες, δηλαδή από την Κατοχή και τον εμφύλιο πόλεμο. Μετά την προδοσία, δηλαδή, όταν οι ΕΛΑΣίτες έπρεπε να παραδώσουν τα όπλα, σχεδόν όλη η Νότια έφυγε στο βουνό, εκτός από τα «καρφιά» και τους προδότες, κι ένας παπάς. Από μικρός είχα καταλάβει ότι ήμουν κάπως διαφορετικός από τα τσεχόπουλα. Όταν πήγα στην πρώτη τάξη στο σχολείο, δεν ήξερα τσέχικα διότι ο παππούς μου και η γιαγιά μου μιλούσαν πονιακά και στο σπίτι μιλούσαμε ελληνικά. Είμαστε Πόντιοι και από τις δύο πλευρές, από το Καρς. Ο πατέρας μου ήρθε για σπουδές στην Πράγα το 1952 κι έτσι όλη η οικογένεια μετακομίσαμε στην Πράγα. Ο πατέρας μου σπούδασε οικονομία και ήταν οικονομολόγος. Εμείς μεγαλώναμε διαφορετικά από τα τσεχόπουλα, με διαφορετική κουζίνα, σε ελληνικό περιβάλλον, ήμασταν πιο μελαχρινοί από αυτούς, κάναμε περισσότερο παρέα με τα ελληνόπουλα. Ήταν δύσκολα χρόνια – ο πατέρας μου σπούδαζε, η μάνα μου έπρεπε να μας συντηρεί. Εγώ δε θυμάμαι να είχα παιχνίδια. Μόνο τα παιδιά που πηγαίνανε στο νηπιαγωγείο είχαν παιχνίδια. Όταν αποφοίτησε ο πατέρας μας, άρχισε να δουλεύει με τους πρώτους υπολογιστές (οι υπολογιστές ήταν διαφορετικοί τότες, ένας υπολογιστής έπιανε ολόκληρο δωμάτιο) ως προγραμματιστής.

Το 1968 μπήκα στο πανεπιστήμιο, αλλά δεν το τελείωσα διότι μ' άρεσε η ζωή περισσότερο. Δε φταίει το Κόμμα (ΚΚΕ) γι' αυτό που μερικοί από μας δεν τελειώσαμε τα πανεπιστήμια. Μπαίναμε άνετα, χωρίς προβλήματα στα πανεπιστήμια. Αν διαβάζαμε και μελετούσαμε θα τελειώναμε. Εγώ τελείωσα πολύ καλό τεχνικό λύκειο αυτοκινήτων στη Μλάντα Μπολεσλάβα, όπου βρίσκεται η έδρα της Σκόντα. Έπιασα δουλειά στο τεχνικό έλεγχο οχημάτων. Εγώ είχα

διπλώματα (οδήγησης) για όλα τα οχήματα.

Το 1970 πήγαμε στην Αδριατική θάλασσα για παραθέριση. Όταν κοντεύαμε το Νόβι Σαντ, ο πατέρας μου θέλησε να πάμε να δούμε το Μπούλκες. Μας δείξανε ένα σπίτι στο οποίο ζούσαν Έλληνες. Μας φιλοξενήσανε. Πάνω στην κουβέντα ο πατέρας μου ρώτησε εάν βρεθήκανε όπλα μετά τον εμφύλιο. Δεν είχαν ακούσει κάτι τέτοιο. Τότε ο πατέρας μου λέει: «Τότε πρέπει να είναι ακόμα εκεί.» Πήγαμε να τα βρούμε. Ενθουσιάστηκαν τα ελληνόπουλα, έτοιμα να κάνουν «καινούργιο αντάρτικο» διότι τότε ήταν η χούντα στην Ελλάδα. Όταν χτυπήσαμε την πόρτα, ο κύριος που άνοιξε, μας είπε ότι μένει σ' αυτό το σπίτι από το 1950 και είναι συγγραφής καταγωγής. Όταν του είπαμε τους λόγους για την επίσκεψή μας, ξαφνιάστηκε, φοβήθηκε. Ο μπαμπάς μου έκανε κάτι καταμετρήσεις, κάποια βήματα, έφτασε σε κάτι τεράστιες πέτρινες πλάκες και μας είπε ότι τα όπλα πρέπει να είναι εδώ. Με δυσκολία σηκώσαμε την πλάκα και όντως εκεί υπήρχε μια τρύπα και κάτω ήταν τα όπλα τυλιγμένα σε πανιά και χαρτιά. Ο νοικοκύρης μόλις τα είδε άρχισε να τρέμει. Ε, τα είδαμε, ξαναβάλαμε την πλάκα και φύγαμε. Ο πατέρας μας είπε ότι όταν μπήκαν οι αντάρτες στο Μπούλκες έπρεπε να παραδώσουν τα όπλα, αλλά αυτοί τα κρύψανε.

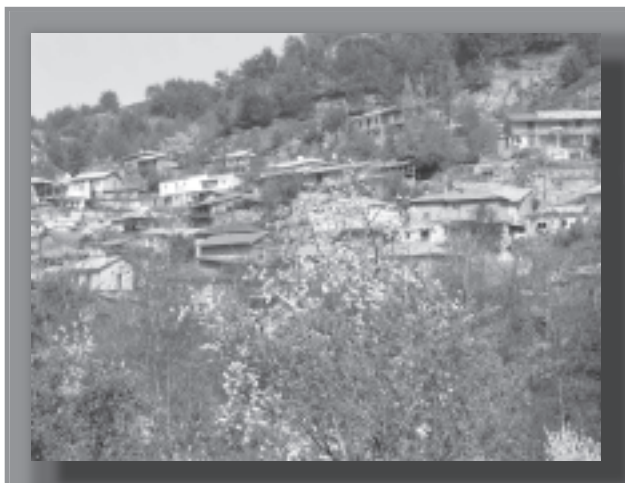
Για πρώτη φορά πήγαμε στην Ελλάδα το 1975, μετά την πτώση της χούντας. Είδαμε και πάθαμε να βγάλουμε τα προσωρινά χαρτιά με την έγκριση της Πρεσβείας της Ελλάδας στην Πράγα. Εγώ οδηγούσα. Ε, στα σύνορα μας κατεβάσανε, μπήκαμε μέσα, δύο ώρες μας κάνανε ανακρίσεις. Μας ρωτούσανε τα πάντα – ποιοι είναι οι συγγενείς μας, που μένουν, τι κάνουν, το ίδιο και για μας. Γράφανε, γράφανε και μετά από δύο ώρες τελειώσανε, και μας είπαν ότι μόλις φτάσουμε στο Κιλκίς (ο πατέρας μου είναι από το Κιλκίς) να πάμε στην ασφάλεια. Και εκεί πάλι τα ίδια – ανακρίσεις, γράψιμο, ερωτήσεις και αυτό γινότανε κάθε φορά που πηγαίναμε στην Ελλάδα. Το 1977 ο πατέρας μου επαναπατρίσθηκε. Αλλά ακόμα και το 1984, όταν εγώ επαναπατρίσθηκα, η ασφάλεια πάντα με έψαχνε, ως που τους έβρισε μια μέρα ο πατέρας μου και σταματήσανε να με ενοχλούν. Είδαμε και πάθαμε να ετοιμάσουμε τα χαρτιά μας για την Ελλάδα. Μετά το 1975 και μέχρι το 1982 η Πρεσβεία της Ελλάδας είχε κάτι υπάλληλους που μας φερότανε πολύ άσχημα, φασιστικά. Δε θα πω ονόματα. Δε στέλνανε τα χαρτιά μας στην Ελλάδα, μας κοροΐδευαν, κοροΐδευαν τον κοσμάκη...

Στην Ελλάδα πήγα με άδεια και έμεινα. Τη βοήθεια που μας δώσανε ήταν 1.000 δραχμές. Και από κει και μετά μόνο ταλαιπωρίες. Αυτοί οι άνθρωποι στην Ελλάδα πιστεύανε ότι στην Τσεχοσλοβακία πεινάμε, ζούμε σε σπηλιές και κάτι τέτοιες ανοησίες. Όταν πήγα στην Ελλάδα δεν ήξερα τα «ντόπια» ελληνικά. Είχα προφορά. Όταν με ρωτούσαν από πού είμαι, τους έλεγα από την Πράγα και αυτοί ρωτούσαν σε πιο μέρος της Ελλάδας είναι η Πράγα. Παιδεία δεν υπάρχει. Τα παιδιά μου γεννηθήκανε στην Ελλάδα, αυτά δεν έχουν προφορά. Πήγα και στη Νότια, το χωριό της μαμάς. Είναι ένα πολύ όμορφο χωριό, με άφθονο νερό, καθαρό αέρα, χτισμένο πάνω στην πλαγιά του βουνού. Το οικόπεδο στο οποίο χτίσανε την εκκλησία είναι δικό μας. Μας το πήραν, μας πήραν όλα τα χωράφια. Και μέχρι σήμερα, η μάνα μου δεν πήρε τίποτα παρ' όλες τις αιτήσεις που έχει κάνει από το 1989. Εμείς για πλάκα είπαμε ότι θα γκρεμίσουμε την εκκλησία διότι το οικόπεδο είναι δικό μας. Οι γέροι του χωριού τρελαθήκανε, έγινε χαμός, φωνάζανε τον Πρόεδρο. Κάποιος από τη Νότια μας είπε ότι τα χωράφια τα έπαιρναν οι προδότες, τα «καρφιά» και ο παπάς. Τα μοιρασθήκανε τα χωράφια μας.

Η Ελλάδα είναι ένα μεγάλο μπάχαλο, δε βρίσκεις την άκρη πουθενά και σε τίποτα. Στα γραφεία, στα υπουργεία, στο δημόσιο, όλοι οι αναρμόδιοι γίνανε αρμόδιοι. Δεν ξέρουν τι τους γίνεται. Το κακό είναι ότι στη διάρκεια που έλλειπα από την Ελλάδα (έξι χρόνια έζησα στην Τσεχία και πάλι από το 2000 μέχρι το 2006), δεν προχώρησε ούτε ένα χιλιοστό μπροστά. Άμα τα ζηλώσει κάποιος όλα αυτά, τότε θα γίνουμε κράτος. Έμειναν στα μαύρα μεσάνυχτα.

Και στην Τσεχία όταν ήρθα βρήκα διαφορετική Τσεχία. Χάλασε ο κόσμος πάρα πολύ, δε μ' άρεσε καθόλου, δεν ήταν οι μορφωμένοι, πολιτισμένοι Τσέχοι που ήξερα.

Εμένα μ' άρεσε και μ' αρέσει το σοσιαλιστικό σύστημα. Πιστεύω ότι για τον άνθρωπο αυτό είναι το καλύτερο. Κάποιοι νεαροί που δεν έζησαν τότε θα πουν ότι δεν υπήρχε δημοκρατία, ότι δεν μπορούσε ο κόσμος να ταξιδεύει και τέτοια. Τώρα που υπάρχει «δημοκρατία» τι λένε, σε ποιον το λένε και ποιος τους ακούει; Μπορούν να ταξιδεύουν, αλλά που θα παν, δεν έχουν λεφτά τώρα. Εγώ ψηφίζω ΚΚΕ, δεν με ενδιαφέρουν προσωπικότητες. Και απόχτησα «πολιτική συνείδηση» στην Ελλάδα, εκεί τα έμαθα όλα αυτά. Πρώτα, ποτέ δε δούλεψα πάνω στο επάγγελμα μου κι ας έχω ένα κάρτο διπλώματα. Το 1984 δούλεψα στην Άλφα Ρωμαίο στη Θεσσαλονίκη. Τρία χρόνια δούλεψα εκεί. Δούλεψα τις ιταλικές τους, κανέναν στην εταιρία δεν είχε δίπλωμα για ιταλικές. Ο προϊστάμενος μου είχε όη τάξη δημοτικού! Ήταν ένα τούβλο και μισό. Ούτε και ο διευθυντής είχε κάποια μόρφωση, ούτε καν τη δική μου. Κι έτσι είναι, δυστυχώς, σ' όλη την Ελλάδα, σ' όλα τα τμήματα των δημοσίων διοικήσεων. Και γι' αυτό δε θα παν ποτέ μπροστά.

Thessaloniki

Ευχαριστούμε τον
ΧΡΗΣΤΟ ΠΡΟΒΙΔΑ (Πράγα)

για την οικονομική υποστήριξη του περιοδικού μας
και συγκεκριμένα αυτού του τεύχους, το οποίο
βγήκε με τη δική του βοήθεια.

Ευχαριστούμε και τον
ΣΩΤΗΡΗ ΖΑΒΑΛΙΑΝΗ (Πράγα)

για την οικονομική υποστήριξη του τεύχους Αρ. 39,
Απρίλη το οποίο βγήκε με τη δική του βοήθεια.

Ευχαριστούμε την ομάδα των μελών της ΕΚ Μπονο
για την οικονομική υποστήριξη που μας στείλανε.
Με τέτοιους ανθρώπους το περιοδικό θα συνεχίζει
να βγαίνει ακόμα και όταν το Υπουργείο Πολιτι-
σμού της Τσεχίας αργεί με τις επιδοτήσεις.

Ευχαριστούμε τους:

ΓΚΑΒΑΛΑ ΓΙΩΡΓΟ

ΕΥΘΥΜΙΟ ΧΡΗΣΤΟ

ΚΕΒΡΕΚΙΔΗ ΠΑΥΛΟ

ΡΩΜΑΝΙΔΗ ΚΛΕΑΝΘΟ

ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ ΛΑΖΑΡΗ

ΧΑΜΟΝΙΚΟΛΑ ΓΙΩΡΓΟ

ΜΥΛΩΝΑ ΚΥΡΙΑΚΟ

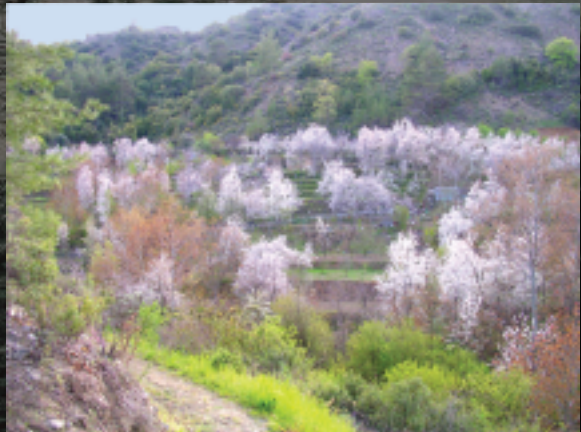
ΦΑΣΟΥΛΗ ΣΩΤΗΡΗ (ΑΠΟ ΤΑ ΓΙΑΝΝΕΝΑ)

ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗ ΑΝΤΩΝΙΟ ΚΑΙ

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗ ΠΑΥΛΟ

Ευχαριστούμε

Күзрәс

Τσεχία - Οστράβα - Νταλάρας
Tsechia - Ostrava - Ntalaras

<http://www.dalaras.gr>
<http://www.dalaras.gr>

<http://www.ropraha.eu>
<http://www.ropraha.eu>

<http://www.vyroci60.estranky.cz>
<http://www.vyroci60.estranky.cz>